

บทที่ 4

คุณค่าของวัฒนธรรมการเล่นว่าวไทยและจีน

คุณค่าของการเล่นว่าวไทยและจีน มีมากมายหลายด้าน เช่น สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เหตุการณ์ทางการเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม เป็นต้น ว่าวเป็นการประดิษฐ์คิดค้นอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยโบราณ สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ มีการนำว่าวไปใช้ประโยชน์ทั้งในพิธีกรรมและชีวิตประจำวัน

ประเทศจีนเป็นประเทศที่ประดิษฐ์ว่าวขึ้นเป็นชาติแรกในโลก มีประวัติการเล่นว่าว 2000 กว่าปี ส่วนประวัติการเล่นว่าวในประเทศไทยมี 700 กว่าปี การเล่นว่าวได้รับความนิยมทั้งในประเทศจีนและประเทศไทยอย่างมาก ตั้งแต่หมู่เจ้านายจนถึงสามัญชน จากเล่นอยู่บางสถานที่จนถึงเล่นอยู่ทั่วประเทศ จากเล่นอยู่ในประเทศจนแพร่หลายไปต่างประเทศ ว่าวแสดงถึงประโยชน์สำคัญที่บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ในทั้งประเทศจีนและไทย จึงสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลง เช่น ในด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติทั้งในประเทศจีนและไทย การวิเคราะห์เรื่องคุณค่าของวัฒนธรรมการเล่นว่าวไทยและจีน ในด้านต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

4.1 คุณค่าของการเล่นว่าวในสังคมไทย

- 4.1.1 ด้านการเมือง
- 4.1.2 ด้านสังคม
- 4.1.3 ด้านวัฒนธรรม
- 4.1.4 ด้านเศรษฐกิจ
- 4.1.5 ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

4.2 คุณค่าของการเล่นว่าวในสังคมจีน

- 4.2.1 ด้านการเมือง
- 4.2.2 ด้านสังคม
- 4.2.3 ด้านวัฒนธรรม
- 4.2.4 ด้านเศรษฐกิจ
- 4.2.5 ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

4.3 ลักษณะร่วมและความแตกต่างระหว่างว่าวไทยและว่าวจีน

- 4.3.1 ลักษณะร่วมระหว่างว่าวไทยและว่าวจีน
- 4.3.2 ความแตกต่างระหว่างว่าวไทยและว่าวจีน

4.1 คุณค่าของการเล่นว่าวในสังคมไทย

เนื่องจากประเทศไทยมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มานานแล้ว การบันทึกทางประวัติศาสตร์จากกษัตริย์ราชบัลลังก์ทำให้ทราบว่า มีกฎหมายสมัยอยุธยาห้ามไม่ให้ใครเล่นว่าวข้ามพระราชวัง เพราะว่าวเป็นวัตถุที่ลอยขึ้นสูง อันอาจนำอันตรายมาสู่พระมหากษัตริย์ได้ จึงมีการตรา กษัตริย์ราชบัลลังก์ห้ามเล่นว่าวข้ามพระราชวัง เป็นข้อบังคับที่จะฝ่าฝืนไม่ได้ แต่ในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยาที่มีเหตุการณ์ที่แสดงว่า มีการใช้ว่าวเป็นพาหนะนำอาวุธ (ดินปืน) เข้าโจมตีข้าศึก ว่าวยัง

ใช้ประโยชน์ในพิธีกรรมความเชื่อ เช่น ในการเสี่ยงทาย จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีชนชั้นสูงนิยมเล่นว่าว และมีการแข่งขันจนถึงกับมีการเขียนตำนานว่าวพยับและกฎเกณฑ์ กติกาการแข่งขันอย่างเป็นทางการ การเล่นว่าวจึงเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั่วไป ดังที่มีภาษาสำนวนเปรียบเทียบกับมาจากการเล่นว่าวหลายสำนวน เช่น ติดลม วิ่งรอก เป็นต้น แต่เมื่อบ้านเมืองพัฒนาไปมากขึ้นทำให้การเล่นว่าวเป็นอันตราย หากว่าวไปติดกับเสาไฟฟ้าริมถนน ปัจจุบันการเล่นว่าวมักเกี่ยวข้องกับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น การจัดเทศกาลแข่งขันว่าวเพื่อผลทางการท่องเที่ยว แต่ว่าวก็ยังเป็นการละเล่นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม หากที่ใดมีพื้นที่โล่งมาก ๆ ก็แสดงว่ายังรักษาสภาพธรรมชาติได้ดี ไม่ใช่การใช้พื้นที่เพื่อสร้างสิ่งก่อสร้างเท่านั้น วัฒนธรรมการเล่นว่าวของไทยมีคุณค่าดังนี้

4.1.1 ด้านการเมือง

วัฒนธรรมการเล่นว่าวที่มีคุณค่าต่อการเมือง เช่น สภาพการปกครอง การใช้ประโยชน์ว่าวในสงคราม กิจการต่างประเทศ เป็นต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การเล่นว่าวสะท้อนให้เห็นสภาพการปกครอง

การเล่นว่าวเป็นยุทธปัจจัยที่สามารถทำให้เกิดการแพ้ชนะได้ แม้จะเป็นที่นิยมเล่นในหมู่ราษฎรทั่วไป แต่ก็อาจเป็นอันตรายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงมีกฎหมายห้ามเล่นว่าวข้ามพระราชวัง ตามที่ สมัชชา นิยมศิลป์ (2543 : 13) กล่าวว่า มีบันทึกเก่าแก่ได้เล่าถึง เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 1901 สมัยกรุงศรีอยุธยา ในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 มีกฎหมายเทียบบาลบัญญัติว่า

“ห้ามมิให้ผู้ใดเล่นว่าวข้ามพระราชวัง”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า สมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองไทยมีออกกฎหมายที่เกี่ยวกับว่าว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเล่นว่าวในยุคสมัยนั้นได้รับความนิยมมาก นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นการปกครองในสมัยนั้นที่มีความเข้มงวด การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีกฎหมายเทียบบาลหรือกฎหมายที่สั่งประชาชนโดยพระมหากษัตริย์เป็นการบังคับอย่างเด็ดขาด

จากการเล่นว่าวสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพการปกครอง เช่น ในช่วงสงคราม สังคมมีความวุ่นวาย การเล่นว่าวไม่ได้รับการสนับสนุนจากราชสำนัก ทำให้ว่าวไม่ค่อยนิยมเล่นกันในหมู่สามัญชนด้วย ในยุคที่สังคมมั่นคงสงบสุข วัฒนธรรมและเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง ตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงบุคคลทั่วไปกลับมาสนใจเรื่องการบินเทิง การเล่นว่าวจึงได้รับความนิยมขึ้นตามที่ นิยม คนเชื่อ (2533 : 7) กล่าวว่า

“ในสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2449 ได้มีการจัดการแข่งขันว่าวจุฬา-ปักเป้า ซึ่งถ้ายทงคำพระราชทานที่พระราชวังดุสิต การแข่งขันนี้มีเป็นประจำทุกปีจนถึงรัชสมัยของพระองค์ ต่อมาในช่วงปีสุดท้ายในรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2453-2468) พระองค์ได้ทรงฟื้นฟูกีฬาว่าวขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงได้จัดการแข่งขันกีฬาว่าว ระหว่างจุฬา-ปักเป้าเป็นประจำขึ้นมาอีก แต่ก็มีอันต้องว่างเว้นไปอีก เนื่องจากรัฐบาลไม่ส่งเสริม และว่าวเป็นสิ่งที่สร้างปัญหาที่ระบบการจ่ายไฟฟ้า จึงทำให้การเล่นว่าวเสื่อมความนิยมลงไป และมีคนที่รู้เรื่องว่าวและทำว่าวเป็น เริ่มลดน้อยลง”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า การเล่นว้าวได้สะท้อนถึงสภาพพระราชนิยมของกษัตริย์ มีการจัดแข่งขันว้าวในราชสำนัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในสมัยนั้น การเล่นว้าวได้รับความสนับสนุนจาก พระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ยังได้สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมที่มั่นคงสงบสุข ชีวิตชาวบ้านสุขสบาย จึงใช้ เวลาว่างในการแข่งขันว้าว ต่อมาถึงสมัยรัชกาลที่ 7 และช่วงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากสังคมกำลัง เปลี่ยนแปลง ตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงสามัญชน จึงไม่ค่อยสนใจเรื่องการจัดการแข่งขันว้าว

2) การใช้ประโยชน์ว้าวในสงคราม

ในสมัยสมเด็จพระเพทราชา ว้าวยังใช้ประโยชน์ในการทำสงคราม โดยใช้วัดฤดูดินปืน ผูกติดไปกับว้าวแล้วจุดไฟตามสายป่านใส่ฝ่ายข้าศึก มีตำนานระบุว่า แม่ทัพอยุธยาคิดอุบายเผาเมือง โดยใช้หม้อดินบรรจุดินดำผูกสายป่านว้าวจุฬาลำม่นวน ชักข้ามกำแพงเมืองทำให้หม้อดินดำเกิด ระเบิดตกไปไฟไหม้บ้านเมืองราชภูระสำระสายจึงเข้าตีเมืองได้สำเร็จ

จากข้อมูล เห็นได้ว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยา คนไทยก็ได้รู้จักนำว้าวไปใช้ในสงคราม แล้ว ในสมัยนั้น เนื่องจากสังคมยังไม่เจริญมั่งคั่ง อุปกรณ์เครื่องใช้ในทางทหารลำหลัง จึงต้องหาวิธี หลากหลายที่เพื่อให้ตีเมืองได้สำเร็จ จากการเล่นว้าวไปใช้ในสงครามสะท้อนให้เห็นการทำว้าวของ คนไทยในสมัยนั้นได้พัฒนาขึ้น

3) การส่งเสริมกิจการต่างประเทศ

จากพัฒนาการของการแข่งว้าว พบว่า เริ่มมีการแข่งขันว้าวระหว่างประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ดังที่ บุญเสริม ฤทธิธรรม (2533 : 61) กล่าวว่า

“ประเพณีการแข่งขันว้าวในจังหวัดสตูลได้จัดในทุกปี ซึ่งกลายเป็นประเพณีแข่งว้าวที่สำคัญและมีชื่อเสียงมากที่สุด ใน จังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย และมีผู้ให้ความสนใจเกี่ยวกับ กีฬาแข่งว้าวจากจังหวัดต่าง ๆ ตลอดจนถึงประชาชนจากประเทศ เพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ ได้ส่งว้าวมาแข่งขันด้วย เมื่อปี พ.ศ. 2533 ประเพณีการแข่งขันว้าวของจังหวัดสตูล มีว้าวเข้าแข่งขัน หลายประเภท ได้แก่ ว้าวขึ้นสูง ว้าวเสียงดัง ว้าวความคิด ว้าวมาราธอนวิ่งผลิตว้าว และการสร้างว้าว โดยมีประเทศมาเลเซีย ส่งว้าวมาแข่งขันด้วย”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า การแข่งขันกีฬา ว้าวเดิมแข่งขันอยู่ในประเทศไทย และต่อมา มีประเทศอื่นร่วมเข้ามาขยายไปสู่การแข่งขันอย่างเป็นทางการในทั่วโลก โดยการแข่งว้าวกับ ต่างประเทศนับได้ว่าเป็นการส่งเสริมกิจการต่างประเทศและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน อีกทางหนึ่ง

4.1.2 ด้านสังคม

1) การเล่นว้าวสะท้อนให้เห็นปัญหาสังคม

1.1) การติดสายไฟฟ้า ทำให้การเสียชีวิต

การเล่นว้าวมีคุณค่าที่สะท้อนถึงปัญหาต่าง ๆ ในสังคมกรุงรัตนโกสินทร์ มีการใช้ ไฟฟ้ามากขึ้น และเนื่องจากนักเล่นว้าวไม่ระวังทำให้ว้าวไปติดสายไฟฟ้า จนเกิดปัญหาการเสียชีวิต

ทำให้มีหลายคนตาย ตามที่ นิยม คนเชื้อ (2533 : 7) ได้กล่าวว่า

“ว้าวเป็นสิ่งสร้างปัญหาที่ระบบการจ่ายไฟฟ้า เพราะ
มีว้าวไปติดสายไฟ และเคยมีคนถูกไฟดูดตายหลายคน ทำให้
การเล่นว้าวเสื่อมความนิยมลงไป”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า เมื่อการเล่นว้าวได้รับความนิยมไปทั่วประเทศ ในขณะที่มี
สายไฟตามท้องถนนเพิ่มมากขึ้น มีนักเล่นบางคนไม่ระมัดระวังทำให้ว้าวไปติดสายไฟฟ้า และมีคนถูกไฟ
ฟ้าดูดตายหลายคนทำให้เกิดปัญหาด้านความปลอดภัย

1.2) กิจกรรมการเล่นว้าวผิดระบบ

ในหนังสือ “ว้าวพนัน” ของพระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร) ได้ชี้ให้เห็น
การเล่นว้าวผิดระเบียบในภายหลังที่ว้าวพนันนิยมมากขึ้น ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตามที่
พระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร) (2464 : 26) ได้กล่าวว่า

“ในสนามวัดดอน บ้านทวายมีคนไปเล่นว้าวกันมากใน
ขั้นต้น แต่คั้นเล่นกันไปได้หน่อยหนึ่งเกิดมีพวกพาลชนมากขึ้น
นายสนามก็อ่อนแอไม่แข็งแรง ตกเวลาเย็นเป็นเล่นพนันตีมสุรา
เป็นน่าหวาดเสียวแล้งเงี้ยวของผู้เล่นว้าวกันอย่างยิ่ง ผู้นำว้าวไป
เล่นจึงน้อยลงไปทุกวันจนต้องเลิกนัดเล่นว้าวกันต่อมามากมา
เล่นที่หัวลำโพง”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า ในภายหลังที่การแข่งขันว้าวนิยมขึ้น เนื่องจากคนที่ไปแข่งขัน
ว้าวมุ่งเอาแพ้ชนะมากเกินไปกลับไม่ได้แสดงเต็มฝีมือ และส่วนนายสนามก็ตีมสุรา ไม่ได้ทำหน้าที่ให้
ดีพอที่จะระงับเหตุขัดแย้ง คนที่เล่นว้าวแข่งขันกันโดยไม่มีน้ำใจ คนที่คุมกิจการการเล่นว้าวไม่มี
ความสามารถในควบคุมการเล่นว้าวให้อยู่ในระเบียบที่กำหนดได้

1.3) สังคมเมือง คนอยู่อย่างแออัด

จากการเล่นว้าวสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในเมือง โดย พระยาภิรมย์ภักดี
(บุญรอด เศรษฐบุตร) (2464 : 2-3) กล่าวว่า

“สถานที่บ้านเรือนในพระนคร โดยมากอยู่ยัดเยียดกัน
หาที่บานกว้างเหมาะสำหรับเด็กเล่นว้าวได้โดยยาก ครั้นต่อสู้เล่น
กันเข้าจริงก็เกิดอันตรายแก่หลังคาบ้าน สายโทรเลข สายโทรศัพท์
และสายไฟฟ้า จึงจำเป็นรัฐบาลต้องห้ามการเล่นว้าวเกาะเกาะตาม
ถนนหลวง พวกเด็กเล่นว้าวจึงดูซาไปมาก”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า ในสังคมเมือง คนอยู่อย่างแออัด ตามพัฒนาการของสังคม
เศรษฐกิจ สิ่งก่อสร้างใหม่ ๆ ได้สร้างขึ้นมาก สถานที่ที่เหมาะสมกับการเล่นว้าวหายากขึ้น นอกจากนี้
หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 2 เกิดขึ้น และมีอิทธิพลต่อทั่วโลก การใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์ได้
แพร่หลายไปทั่วโลก เนื่องจากมีนักเล่นบางคนไม่ระมัดระวัง ทำให้ว้าวไปติดสายไฟฟ้า และมีคนถูกไฟ
ดูดตายหลายคน สถานที่เล่นว้าวจึงได้น้อยลงอีก นอกจากนี้ การเล่นว้าวได้เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดอันตราย
ในที่สุดรัฐบาลจึงไม่ส่งเสริม

2) การเล่นเกมว่าสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนในสังคม

2.1) สภาพชนชั้นในสังคมไทย

การเล่นเกมว่าในเมืองไทยได้พัฒนาแพร่หลายจากหมู่เจ้านายไปถึงสามัญชน และการจัดการแข่งขันว่าวจุฬา-ปักเป้า พระมหากษัตริย์ได้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของว่าวเป็นหลัก สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา (2547 : 57) ได้กล่าวว่า

“หลักฐานและเรื่องเล่าที่ปรากฏในหนังสือของ พระยาภิรมย์ภักดีต่าง ๆ ก็ยืนยันถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ เจ้านายหรือข้าราชการชั้นสูงในการสนับสนุน ส่งเสริมและนิยมชมชอบกีฬาว่าวอย่างแพร่หลาย ราชพระนาม และนามเจ้าของว่าวทั้งว่าวจุฬาและว่าวปักเป้าที่จดทะเบียน แข่งขันถ้วยทอง ณ สนามดุสิตในปี พ.ศ. 2449 จำนวน 59 ท่าน มีตั้งแต่ระดับสมเด็จพระยุพราช (รัชกาลที่ 6) สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าพระยา จอมพล พระยาและขุนนางลำดับยศต่าง ๆ”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า การสนับสนุนของพระมหากษัตริย์ เจ้านายหรือข้าราชการชั้นสูงมีอิทธิพลในการส่งเสริมการเล่นกีฬาว่าว จึงแสดงให้เห็นสภาพชนชั้นในสังคมที่คนชั้นสูงของไทยสมัยนั้นนิยมเล่นกีฬาว่าวกัน

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ว่าวจุฬาและว่าวปักเป้าได้รับความนิยมมาก และมีคำพูดว่า “วังหน้าว่าวปักเป้า วังหลวงว่าวจุฬา”

“ในสมัยกรุงศรีอยุธยาก็ได้กำเนิดว่าวจุฬา-ว่าวปักเป้าขึ้น และได้มีการจัดการแข่งขันกันขึ้นจนกระทั่งถึงสมรรัตนโกสินทร์ รัชการที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงโปรดการทรงว่าวจุฬาต่อสู้กับว่าวปักเป้าของพระอนุชา ชาวตะวันตกได้เปรียบว่าวจุฬาเป็นผู้ชาย และว่าวปักเป้าเป็นผู้หญิง เหมือนกับสังคมไทยสมัยนั้นที่ผู้ชายมีอิทธิพลเหนือกว่าผู้หญิงมาก”

(“งานว่าวไทยและว่าวนานาชาติ ครั้งที่ 7” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

จากข้อมูล เห็นได้ว่า ว่าวสะท้อนถึงการแบ่งพวกแบ่งกลุ่มในระดับเจ้านายชั้นสูงที่มีการแข่งขันเปรียบเทียบกันอยู่ตลอดเวลา ถึงกับมีคำพูดว่า “วังหน้าว่าวปักเป้า วังหลวงว่าวจุฬา” และนำลักษณะของว่าวมาเปรียบเทียบถึง ว่าวจุฬาเป็นผู้ชาย และว่าวปักเป้าเป็นผู้หญิง ผู้ชายอยู่ข้างหน้า ผู้หญิงอยู่ข้างหลัง แสดงให้เห็นสภาพทางเพศที่ผู้ชายมีอิทธิพลเหนือกว่าผู้หญิงมาก

ว่าวเป็นสิ่งที่เล่นได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนา แต่ในที่จริงก็ต้องยอมรับว่า ผู้ชายเล่นว่าวมากกว่าผู้หญิง ตามที่ สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา (2547 : 68) กล่าวว่า

“ชาวบ้านอีสานเชื้อสายเขมรในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์และศรีสะเกษนิยมเล่นว่าวแอก ชาวบ้านอีสานนิยมเล่นว่าวเพื่อฟังเสียงของแอกหรือธนูและดูความสวยงามของตัวว่าว โดยมีตำนานว่าวนิยมเล่ากันในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีคำพูดว่า

นานมาแล้ว ยังมีหนุ่มเขมรอยู่คนหนึ่งชักว่าวแอกขึ้นไปบนท้องฟ้า แต่ปรากฏว่าว่าวเสียงไม่ดังอย่างที่ตั้งใจ บังเอิญพ่อเดินผ่านมาจึง ทักว่าเสียงธนูว่าวยังดังก่อและไม่เพราะเลย ด้วยความอยากรู้ ว่าทำไมแอกที่ธนูที่ตนอุตส่าห์ทำสุดฝีมือจึงไม่ดัง หนุ่มคนนั้นคิดว่า ได้ขวานคู่มือแล้วก็ปีนตามสายปายขึ้นไปเพื่อแต่งคันธนูให้เข้ารูป เข้ารอย บังเอิญว่าคมของขวานได้ไปตัดเอาสายปายขาดทำให้ ตัวว่าวขาดลอยไปตามแรงลม ว่าวตัวนั้นได้พัดพาเขาไปตกยังเมือง แก้ว (ชะเราะชะราด) ซึ่งเป็นเมืองลึกลับคล้ายกับเมืองลับแล ในเมืองแก้วนั้น ทุกคนไม่ใส่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเลยไม่ว่าจะเป็น เด็กหรือผู้ใหญ่ ผู้หญิงหรือผู้ชาย ใครที่พลัดหลงเข้ามาถึงเมืองนี้จะ หาทางออกไม่ได้ หนุ่มคนนี้ได้อยู่กับหญิงสาวของเมืองแก้ว คนหนึ่งเป็นเวลาหลายปี อยู่มาวันหนึ่ง เขาได้ทำผิดข้อห้ามของ เมืองเป็นเหตุให้เขาต้องสิ้นสุดความเป็นพลเมืองของเมืองนี้ และได้เดินทางกลับไปยังบ้านเมืองของตนตามเดิม”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า ในจังหวัดบุรีรัมย์ มีชาวบ้านอีสานเชื้อสายเขมร นิยมเล่น ว่าวแอก ส่วนว่าวชนิดนี้เป็นว่าวที่มีลักษณะน้ำหนักไม่เบา ยังให้เรียนรู้วิธีการเล่นว่าว นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นว่า การเล่นว่าวได้รับความนิยมกันในหมู่ผู้ชาย

2.2) ว่าวเป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทย

ว่าวเป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทย ตามที่ สิทธิโชค วิเชียร (2554 : 5) กล่าวว่า

“ว่าวเป็นของเล่นที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ สร้างด้วยไม้ ไม้เหลา ตัดและผูกเป็นโครงสร้างรูปทรงต่าง ๆ ติดด้วยกระดาษ แก้วหรือผ้าบาง ๆ ระบายสีเขียนลายสวยงามบนตัวว่าว ว่าวแต่ละ ชนิดมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ว่าวนก ว่าวงู ว่าวปลา ว่าวควาย และว่าวผีเสื้อ เป็นต้น ว่าวเหล่านี้มีความแตกต่างกันไปทั้งรูปร่าง และสีสัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความนิยมของช่างผู้สร้างทำ และความชอบ ของผู้เล่น ว่าวเป็นแรงบันดาลใจในการแสดงออกของอารมณ์และ ความรู้สึกถ่ายทอดเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตพื้นบ้าน”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า แรงบันดาลใจของการทำว่าวมาจากชีวิตของคนใน สภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ คนไทยเอาลวดลายต่าง ๆ ของสัตว์มาใส่บนว่าว เช่น นก งู ปลา ควาย ผีเสื้อ เป็นต้น ทั้งนี้เป็นสัตว์ที่เห็นได้ในชีวิตประจำวัน ว่าวมีรูปแบบใด มีลวดลายอะไรตามความชอบ ของคนที่ทำ ซึ่งแสดงให้เห็นคนที่ทำว่าวมีความสังเกตอย่างละเอียด และรักธรรมชาติอย่างยิ่ง

2.3) การใช้ว่าวเป็นเครื่องมือสื่อสาร

ว่าวเคยนำไปใช้ประโยชน์ในหลากหลายด้าน เช่น เคยใช้เป็นเครื่องมือที่สื่อ ความรัก ตามที่ นิยม คนเชื้อ (2537 : 6) กล่าวว่า ในสมัยสุโขทัย มีเรื่องราวความรักของพ่อขุนศรี อินทราทิตย์โปรดเล่นว่าว

“วันหนึ่งพระองค์ทรงเล่นว่าวในวัง สายป่านขาดลอยไป ตกที่หลังคาบ้านพระยาเอื้อ พระองค์เสียดายว่าวมาก เมื่อถึงเวลากลางคืนจึงปลอมตัวเป็นสามัญชน ปีนออกจากวังไปเก็บว่าวที่บ้านพระยาเอื้อ แล้วพบว่าพระยาเอื้อมีลูกสาวสวย ทำให้พระองค์เกิดความรักกับลูกสาวพระยาเอื้อ”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า ว่าวไทยเคยแสดงถึงประโยชน์ในทางด้านสื่อความรัก

2.4) การเล่นว่าวมีประโยชน์ต่อชีวิตคนไทย

การเล่นว่าวยังเป็นการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อชีวิตคนไทย เช่น ช่วยส่งเสริมความเพลิดเพลิน ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด เสริมสร้างกำลังกายให้แข็งแรง และช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว

สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา (2547 : 63) กล่าวว่า มีพ่อใหญ่นิม ขาวบ้านหล่งตะเคียน ต.พลับพลา อ.ห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เล่าถึงเรื่องดาวว่าวจากวรรณคดี เรื่องรามเกียรติ์ ได้กล่าวว่า

“เมื่อพระรามแฉงศร (ธนู) ลูกสุดท้ายปราบยักษ์ เผด็จศึกคาบแล้ว คิดจะรักษาคันศรไว้ จึงมอบให้หนุมานหาที่เก็บหนุมานเอาไปเก็บไว้ที่ดาวว่าว ต่อมาฤาษีคนหนึ่งกำลังนั่งบำเพ็ญพรตอยู่ พลันได้ยินเสียงหวีดหวิบบนท้องฟ้าก็เพ่งกสิณดู จึงรู้ว่าสายธนูของพระรามที่หนุมานเอาไปสถิตไว้ที่ดาวว่าวเวลานั้น เมื่อต้องลมจึงสั่นพลิว เกิดเป็นเสียงหวีดหวิว รบกวนประสาท จึงได้เอาความหวานจากธรรมชาติมาผสมกันคือ

หวานหนึ่ง คือหวานสูง โดยการนำใบตาล ซึ่งอยู่บนยอดเขาพระสุเมรุมาทำเป็นใบธนู หวานสอง คือหวานลึก โดยการนำเอาขึ้นสุด (รังแมงฮ่อม) ซึ่งจมอยู่ใต้มหาจอมปลวก เชิงเขาพระสุเมรุมาทำเป็นปุ่มทั้งสองข้าง เพื่อให้เกิดเสียงหุ้ม หวานสาม คือหวานผูกพัน โดยการนำเส้นใยจากรังไหมตามต้นหม่อนในป่าหิมพานต์มาทำเป็นสายธนู ผูกต่อจากใบลานมายังคันศร เพื่อให้เกิดเสียง เครื่องอ้อยสร้อยอออดอ่อนยึ่งนั้ก หวานสี่ คือหวานไกล คือลมที่พัดประจำอยู่บนสรวงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ใครได้รับลมนี้จะเย็นสบาย ไม่ใช่ลมร้อนไม่ใช่ลมหนาว ไม่พัดแรงเกินไป เพื่อให้ใบธนูต้องสายลมจะได้หมุนพลิวอยู่ตลอดเวลา

เมื่อฤาษีนำความหวานจากธรรมชาติทั้ง 4 มาปรับปรุงให้ถูกต้องตามสัดส่วนแล้วก็เกิดเสียงไพเราะเพราะพริ้ง วิเวกวังเวง หวานเป็นที่เคลิบเคลิ้มหลงไหลต่อผู้ที่ได้ยินได้ฟังยึ่งนั้ก แล้วนำไปเป็นสายธนูของพระราม ซึ่งสถิตอยู่ ณ ดาวว่าว ตั้งแต่นั้นมา”

จากตำนานเรื่องทีกล่าวมา แสดงให้เห็นว่า คนไทยในสมัยโบราณใช้วัสดุต่าง ๆ ที่หาได้ในท้องถิ่นนำมาประดิษฐ์เป็นวาทที่ลอยอยู่บนท้องฟ้าในฤดูเก็บเกี่ยว ส่งเสียงไพเราะจับใจชวนให้ชาวนาอีสานได้พักผ่อนหลังจากได้ทำงานหนักในไร่นา

3) การเล่นวาทสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมได้เกิดขึ้นอยู่เสมอ ด้วยเหตุผลที่สภาพสิ่งแวดล้อมของชีวิตมนุษย์และวิถีดำรงชีวิตของมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงตลอด การเล่นวาทเป็นการสะท้อนเหตุการณ์ต่าง ๆ จากการเล่นวาทจึงสามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมได้

ในฐานะที่ความต้องการการพัฒนาในทางเศรษฐกิจ สิ่งก่อสร้างใหม่ ๆ ได้สร้างขึ้นมาสถานที่เหมาะสมกับเล่นวาทค่อย ๆ น้อยลง ตามที่ปริญญา สุขชิต และบุญชัย ใจสะอาด (2530 : 8) กล่าว

“ปัจจุบัน สภาพในเมืองหลวงหรือตัวเมืองในจังหวัดอื่น ๆ เริ่มมีความแออัด มีสิ่งก่อสร้างตึกรามและสายไฟต่าง ๆ เป็นสิ่งกีดขวางการเล่นวาท หรือแข่งขันวาทจะหาสถานที่โล่งเป็นบริเวณกว้างที่จะเล่นวาทนั้นหายาก เด็ก ๆ จึงไม่ค่อยเล่นวาทเหมือนดังแต่ก่อน”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า การเล่นวาทได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาของสังคม โดยเฉพาะจากการพัฒนาในด้านก่อสร้างที่มีมากขึ้น สถานที่เหมาะสมกับเล่นวาทก็จะลดน้อยลง

นอกจากนี้ วาทของต่างประเทศชนิดต่าง ๆ ได้นำเข้ามาเมืองไทย วาทต่าง ๆ นั้นมีรูปแบบใหม่ ๆ เช่น วาวง วาวพลอย เป็นต้น มีโครงสร้างต่างจากวาทเก่าแก่ของไทย เช่น วาวมีสายป่าน 2 ป่าน สาย 3 ป่าน สาย 4 ป่าน และวิธีการเล่นของวาทแต่ละชนิดแตกต่างกัน ซึ่งทำให้การเล่นวาทได้สนุกสนานขึ้น และได้รับความนิยมเล่นกันอยู่ในวัยรุ่นมาก แต่คนที่เล่นวาทจู่หา วาทปักเป้าก็ค่อย ๆ น้อยลง นอกจากวาทต่างประเทศได้นำเข้ามาเมืองไทย ยังมีคนต่างชาติมารวมกิจกรรมการเล่นวาทให้เห็นบ่อย ๆ ในสนามหลวง สภาพการเล่นวาทได้เปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ในขณะที่คนต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย ได้นำวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามาด้วย และมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมและสังคมไทย

4.1.3 ด้านวัฒนธรรม

1) สะท้อนให้เห็นความเชื่อต่าง ๆ ของคนไทย

1.1) คนไทยมีความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์

การเล่นวาทมีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ ประเพณี ซึ่งจากการเล่นวาทจึงสามารถสะท้อนให้เห็นความเชื่อต่าง ๆ ของคนไทย เช่น คนไทยมีเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ ตามที่ วันทนีย์ นามสวัสดิ์ (2537 : 108-120) เล่าถึงว่าไทยในเรื่อง นางสุชาดาพาว่าวลงสู่โลก กล่าววาทว่า

“เมื่อกาลเวลาล่วงเลยมาอีกนาน ตึกสงัดในคืนหนึ่งของฤดูเกี่ยวข้าว องค์อัมรินทร์ (เป็นเทวดา) เสด็จสู่ร่มไม้ปาริชาติ ประทับบนทิพย์ปัญจกรณ์ บรรทมเหนือทิพย์อาสน์ พร้อมด้วยนางสุชาดาพระชายาองค์ที่ 4 แวดล้อมไปด้วยเหล่าเทพบุตร

เทพธิดาอยู่มากมาย ขณะนั้นองค์อัมรินทร์ และพระชายา พร้อมทั้งเหล่าเทพดาทั้งปวง ต่างก็ได้ยินเสียงดนตรีประหลาด จึงแหงนดูบนท้องฟ้าก็เห็นดาววาวที่มีคันศรของพระรามลอยผ่านไปในจักรวาล จึงมีบัญชาให้พระวิษณุกรรมไปนำมาให้ดู พระวิษณุกรรมจึงเหาะตามเสียงไปจนพบดาววาว จึงเอาสายป่านคล้องดึงวาวมาผูกไว้เหนือทิพยอาสน์ขององค์อัมรินทร์ ยังความชื่นชมแก่องค์อัมรินทร์ องค์สุชาดาและเหล่าพวกเทพดา เป็นยิ่งนัก องค์สุชาดาจึงขออนุญาตองค์อัมรินทร์ให้นำดาววาวจากสรวงสวรรค์ขึ้นดาวดึงส์ลงไปยังโลกมนุษย์ เพื่อให้ชาวโลกได้ฟังบ้าง”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า คนไทยมีความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ มีความเชื่อที่เกี่ยวกับเทวดา เชื่อกันว่า มีเทวดาอยู่บนสวรรค์ ทำหน้าที่ช่วยดูแลธรรมชาติและโลกมนุษย์ และองค์สุชาดาเป็นต้นกำเนิดที่นำวาวจากสรวงสวรรค์ขึ้นดาวดึงส์ลงมายังโลกมนุษย์ เพื่อให้ชาวโลกได้ฟังเสียงดนตรีจากการเล่นวาว

1.2) คนไทยมีความเชื่อที่เกี่ยวกับพญาแถน

ชาวบ้านอีสานมีความเชื่อที่เกี่ยวกับพญาแถน โดยเป็นเทพเจ้าสูงสุดในโลกทัศน์ ตามที่ (วันทนีย์ นามสวัสดิ์. 2537 อ้างถึงใน สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา. 2547 : 66) กล่าววว่า

“การเล่นวาวบางครั้งก็มีปัญหาที่วาวขาดลอยสูญหายไป หรือเส้นไหมธนูขาดทำให้เสียงขาดหายไป ชาวอีสานเชื่อกันว่าเป็นการกระทำของพญาแถน เนื่องจากวาวขึ้นสูงจนใกล้ที่อยู่ของพญาแถน เสียงดังของธนูหรือแกลคล้ายเสียงร้องไห้ ทำให้พระยาแถนสงสัยว่าทำไมจึงขึ้นมาร้องไห้รบกวนเวลานอนเช่นนี้ ธนูก็ตอบว่าถูกคนข้างล่างส่งขึ้นมา พระยาแถนจึงตัดเชือกทำให้เสียงขาดหายหรือวาวขาดลอยสูญหายไป ผู้เล่นวาวจึงต้องเซ่นบวงสรวงโดยการทำของหรือถุงเล็ก ๆ ติดไว้ที่ห้องล่างและใส่หมากพูล 1 คำ บุหรี่ 1 มวน สตางค์ สลึงหรือสตางค์แดง 1 เหรียญ เมื่อพญาแถนถามธนูว่าทำไมมาร้องไห้รบกวนอีก ธนูก็ตอบว่าคนข้างล่างจ้างขึ้นมาให้ร้องรำทำเพลง พระยาแถนจึงกล่าวว่าดีแล้ว ถ้าเขาจ้างขึ้นมาก็ร้องรำทำเพลงต่อไปให้สนุกเถิด ดังนั้น จึงเกิดเป็นธรรมเนียมทำถุงหรือซองใส่เครื่องเซ่นบวงสรวงติดไว้กับวาวเสมอ”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า คนไทยมีความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพเจ้า เชื่อกันว่ามีพญาแถนอยู่บนสวรรค์

1.3) คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับผีและเคราะห์

ในภาคใต้สมัยก่อนไม่ค่อยนิยมเล่นว่าวคน เพราะเชื่อว่าเชือกกันว่าถ้าทำให้ว่าวคนตกลงบนหลังคาบ้านของใคร บ้านของคนนั้นจะมีแต่เสนียดจัญไร หรือมีเคราะห์และผีเข้าบ้าน ตามที่ข้อมูลของ (กรมการศึกษาออกโรงเรียน. ม.ป.ป. อ้างถึงใน สุริยา สมุทรคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา. 2547 : 70-71) กล่าวว่า

“คนภาคใต้สมัยก่อนเชื่อกันว่า ว่าวคนไม่ใช่ว่าวที่มีความหมายที่เป็นมงคล เพราะหากว่าวชนิดนี้ถูกชักขึ้นไปแล้วบังเอิญตกลงบนหลังคาบ้านของใคร บ้านของคนนั้นจะมีแต่เสนียดจัญไร หรือมีเคราะห์และผีเข้าบ้าน จนต้องสวดทำบุญบ้านกันทีเดียว ทำให้เด็ก ๆ หรือคนทั่วไปไม่ค่อยนิยมเล่นว่าวชนิดนี้ แต่ปัจจุบันนี้ความเชื่อเช่นนี้เปลี่ยนแปลงไป คนนิยมทำว่าวคนแสดงความคิดสร้างสรรค์และตลกโปกฮาสนุกสนานเพื่อใช้ในการแข่งขัน ก็มีชาวบ้านบางคนก็มองเห็นว่าวคนเป็นเหมือนกันเปรตที่มีรูปร่างสูงชะลูดอุจาดตา จึงเป็นธรรมดาที่จะยึดถือกันว่าเมื่อเปรตบังเอิญหล่นลงบนหลังคาบ้านใคร ย่อมเป็นเรื่องอัปมงคลสำหรับบ้านคนนั้น”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า คนภาคใต้เชื่อเรื่องผีหรือเคราะห์ ในสมัยก่อนมีความเชื่อกันว่า การเล่นว่าวคนเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่ปัจจุบันนี้ความเชื่อเช่นนี้เปลี่ยนแปลงไป

1.4) คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสัตว์

คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับว่าวควาย ตามที่ (ศิลปกิจ ตันขันติกุล. 2541 อ้างถึงใน สุริยา สมุทรคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา. 2547 : 72) กล่าวว่า

“ในจังหวัดสตูลมีการจัดการแข่งขันว่าวควายทุกปี กุมภาพันธ์ เริ่มเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2519 ทำให้ว่าวควายได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทางศูนย์วัฒนธรรม แล้วจังหวัดสตูลก็ใช้ว่าวควายเป็นสัญลักษณ์ของงานประเพณีว่าวสตูล”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสัตว์ โดยในจังหวัดสตูลมีประเพณีการจัดการแข่งขันว่าวควายทุกปี ชาวภาคใต้เชื่อกันว่า ว่าวควายมีความหมายที่เป็นมงคล เพราะชาวภาคใต้อาศัยรูปลักษณะของควายที่เกี่ยวกับการทำนา

1.5) คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับศักดิ์สิทธิ์

คนไทยยังใช้ประโยชน์ว่าวในการเสี่ยงทายเพื่อทำนายโชคชะตาของบ้านเมือง โดยมีคำพูดว่า

“ในหนังสือตำรับทำวศรจุฬาลักษณ์ กล่าวไว้ในพระราชพิธีบุษยามาเชกเดือนยี่ว่า มีการลุดชักว่าวหง่าว ซึ่งเป็นว่าวที่ไทยรับมาจากอินเดีย เป็นว่าวในพระราชพิธีเสี่ยงโชคเคราะห์ของบ้านเมือง”

(“ว่าว : การเล่น” ม.ป.ป. : 6083)

นอกจากนี้ ในวรรณคดี เรื่อง สุวรรณหงส์ ยังกล่าวว่า

“พระสุวรรณหงส์ได้เสี่ยงทายปล่อยว้าวเพื่อทำนาย
โชคชะตาของบ้านเมือง ในขณะที่ปล่อยว้าวขึ้นสู่ท้องฟ้า
พระองค์ก็ตั้งอธิษฐานว่า ถ้าว้าวติดลมดีก็หมายถึงในปีนี้นบ้านเมือง
จะเจริญรุ่งเรืองกว่าปีก่อน”

(“วรรณคดี นิทานพื้นบ้านสุวรรณหงส์” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับศักดิ์สิทธิ์ โดยมีการใช้ว้าวในการเสี่ยงทายเพื่อทำนายโชคชะตาของบ้านเมือง และเชื่อกันว่าถ้าว้าวติดลมดีก็หมายถึงในปีนี้นบ้านเมืองจะเจริญรุ่งเรืองกว่าปีก่อน

ชาวอีสานมีการใช้ว้าวในทางด้านเสี่ยงทาย ในช่วงเก็บเกี่ยวข้าวจะปล่อยว้าวขึ้นบนท้องฟ้า และเชื่อกันว่า ถ้าว้าวขึ้นสูงและมีเสียงดัง ข้าวปลา พืชพันธุ์ธัญญาหารของเกษตรกรจะมีความอุดมสมบูรณ์ ตามที่บันทึกไว้

“ตามความเชื่อของชาวบุรีรัมย์ ในช่วงเก็บเกี่ยวข้าวจะปล่อยว้าวขึ้นบนท้องฟ้า เป็นการเสี่ยงทายตามขนบธรรมเนียมประเพณี ปีใดว้าวแอกขึ้นสูงมีเสียงดังจะชี้ได้ว่าปีนั้น ข้าวปลา พืชพันธุ์ธัญญาหารของเกษตรกรจะมีความอุดมสมบูรณ์ หลังฤดูเก็บเกี่ยวเกษตรกรก็จะตัดสายว้าวของตน ปล่อยให้ล่องลอยไปตามสายลม ถือได้ว่าเป็นการตัดเวรตัดกรรมของเกษตรกรเองด้วย”

(เฉลิมศรี บรรณทอง. 2555. : ออนไลน์)

1.6) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาหรือไสยศาสตร์

นอกจากว่ามีการใช้ในทางด้านเสี่ยงทาย ว้าวยังใช้เป็น การแก้บน ตามที่รายการ “สะกิดข้าว วันที่ 23 กันยายน 2556” กล่าวว่า

“ในริมถนนบางนา-ตราด กิโลเมตร 31 มีแต่ว่ามีทั้งตัวเล็ก ตัวใหญ่ หลากหลายสี และส่วนใหญ่จะเป็นว่าวจุฬาว้าวปักเป้า รวม ๆ แล้วนับไม่หวาดไม่ไหว ที่นี้ไม่ใช่ร้านขายว่าว แต่คือที่พักรถยนต์ คลองบ้านระกาศ ซึ่งมีรูปหล่อของหลวงปู่สรวง มีคนที่ศรัทธาในตัวหลวงปู่มากราบไหว้และอธิษฐานขอโชคขอลาภ เมื่อสำเร็จสมประสงค์ก็นำว่าวมาถวายเป็นการแก้บนถามว่า ทำไมจึงเป็นว่าว นั้นเพราะว่า ในสมัยหลวงปู่ยังมีชีวิตอยู่ชอบเล่นว่าวมาก”

(สะกิดข้าว. วันที่ 23 กันยายน 2556. : ออนไลน์)

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาหรือไสยศาสตร์ มีความเชื่อที่นำว่าวไปถวายเพื่อแก้บน

2) ช่วยส่งเสริมรักษาประเพณี

ประเพณีการเล่นว่าวในประเทศไทยมีมานานตั้งแต่สมัยสุโขทัย ว่าวเคยนำไปใช้ในพิธีกรรม ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้ถูกนำไปใช้ในพระราชพิธี ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้นำไปใช้ในพิธีไหว้พระ ว่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีโดยไม่เคยขาดสาย

ในปัจจุบัน เพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมการเล่นว่าว จึงมีหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรต่าง ๆ หันมาสนใจจัดการเล่นว่าวมาขึ้น เช่น งานมหกรรมว่าวที่จังหวัดบุรีรัมย์ ประเพณีว่าวที่จังหวัดสตูล และเทศกาลว่าวที่ท้องสนามหลวงกรุงเทพฯ เป็นต้น ยกเว้นภาคเหนือระบุดังนี้

2.1) ภาคอีสาน : งานมหกรรมว่าวที่จังหวัดบุรีรัมย์

เป็นงานมหกรรมที่ยิ่งใหญ่ของว่าวอีสาน จัดขึ้นที่สนามกีฬาอำเภอห้วยราช ในเดือนธันวาคมของทุกปี นับตั้งแต่ พ.ศ.2529 การจัดงานนี้มีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมการเล่นว่าวอีสาน ว่าวที่เข้าแข่งขันนั้น ใช้ว่าวแอกหรือว่าวหง่าว หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ว่าวตุ้ยตุ้ย ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวหรือย่างเข้าสู่ฤดูหนาวมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดแรง คนชนบทก็พากันทำว่าวแอก ซึ่งมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเล่นกันทุกหมู่บ้าน เป็นประเพณีการเล่นของท้องถิ่นอีสานแต่นานมา

2.2) ภาคกลาง : เทศกาลว่าวที่ท้องสนามหลวงกรุงเทพฯ

จัดเป็นงานการแข่งขันว่าวจุฬากับว่าวปักเป้า เพื่อช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมการเล่นว่าวในภาคกลาง และเพื่อเผยแพร่ความรู้ว่าวไปกลุ่มวัยรุ่น เทศกาลว่าวที่ท้องสนามหลวงกรุงเทพฯ เริ่มจากสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ และจัดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายนในแต่ละปี ภายในงานมีการแสดงว่าวจุฬา-ปักเป้า และว่าวนานาชาติ การเล่นว่าวไทยจากภูมิภาคต่าง ๆ การแสดงและสาธิตกีฬาพื้นบ้านของไทย การแสดงดนตรีไทย ฯลฯ นักท่องเที่ยวที่สนใจสามารถเข้าร่วมงานได้ในช่วงเวลาดังกล่าว

2.3) ภาคใต้ : ว่าวนานาชาติ จัดที่จังหวัดสตูล

“งานว่าวนานาชาติจัดในช่วงเวลาเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี นับตั้งแต่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 เนื่องจากช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถือเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของภาคใต้ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ หรือลมว่าวกำลังพัดย่านท้องที่สนามบิน และในจังหวัดภาคใต้ เหมาะแก่การเล่นว่าว ซึ่งเป็นการละเล่นพื้นเมืองที่ลงทุนน้อย เล่นง่าย เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ประดิษฐ์ว่าวประเภทต่าง ๆ ขึ้นมา ประกอบคนไทยเป็นนักประดิษฐ์ช่างคิด ช่างทำ เห็นควายอยู่ในนาที่กำลังเก็บเกี่ยวจึงได้จำลองหน้าตาของควายลงในตัวว่าว ขณะที่ว่าวลอยกลางอากาศส่วนหางจะอยู่บน ส่วนหัว เขา จมูก หู อยู่ส่วนล่าง ว่าวมีเสียงดัง อยู่ไม่นิ่ง ล่ายไปมาเหมือนนิสัยบ้าบิ่นของควาย ชาวบ้านจึงเรียกว่าควาย เป็นสัญลักษณ์ของการเล่นว่าวในจังหวัดสตูล เป็นที่นิยมของ

ประชาชนในจังหวัดใกล้เคียง เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ”

(สะเก็ดข่าว. วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2557 : ออนไลน์)

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการรักษาวัฒนธรรมการเล่นว่าว และเพื่อนำว่าวไปสู่เยาวชน ให้เยาวชนได้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมว่าว จึงมีการจัดเทศกาลว่าวในแต่ละภาค

3) ช่วยเผยแพร่ความรู้

การบันทึกหรือทำหนังสือที่เกี่ยวกับว่าว เป็นหลักฐานที่สามารถเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวกับว่าวไปทั่วโลก มีขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2464 เป็นตำราที่ชื่อว่า “ตำรานานว่าวพนนัน ตำราผูกว่าว วิธีชักว่าว และการเล่นว่าวต่อสู้กันในอากาศ” จากพระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร) เรียบเรียงขึ้น ตำราเรื่องนี้ได้อธิบายถึงประวัติของว่าว การผูกว่าว การแข่งขันต่อสู้ว่าว ตลอดจนกฎกติกาการแข่งขันว่าวต่าง ๆ เป็นเล่มแรกที่ได้เสนอความรู้ที่เกี่ยวกับว่าวไทยอย่างครบถ้วน แสดงให้เห็นว่าเทคนิคการทำว่าวในประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการพัฒนา และชาวไทยรู้จักว่าวอย่างดีแล้ว

การจดบันทึกเพื่อเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวกับว่าว บทความเรื่อง “ว่าว” ในสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2537 : 188) ได้อธิบายวิธีการเล่นว่าวที่สำคัญ ดังนี้

“ตอนแรก ชักว่าวให้ลอยลมอยู่กับที่เพื่อดูความสวยงามของว่าวรูปต่าง ๆ ต่อมา บังคับสายชักให้เคลื่อนไหวได้ตามต้องการ นิยมที่ความงาม ความสูงและก็นำถึงความไพเราะของเสียงว่าว การต่อสู้ทำสงครามกันบนอากาศ ความสวยงาม ความสูงเหนือพื้นดิน ความไพเราะของเสียงว่าวและลีลาการเคลื่อนไหวดำเนินไปในอากาศของว่าวนี้เองคือ แหล่งที่มาที่สำคัญที่สุดของจินตนาการ เหนือน่านฟ้าที่สามารถพิจารณาจากว่าวไทย รูปลักษณะ ลีลาและเสียงทำให้ว่าวกระตุ้นและเร้าจินตนาการและความผูกพันของผู้เป็นเจ้าของและผู้ชมว่าวได้อย่างลึกซึ้ง”

ในภาคอีสานนิยมเล่นว่าวแอก ในภาษาอีสานที่เรียกว่า ชะนู โดยมีเพลงที่เล่าถึงว่าวชนิดนี้ ตามที่ (ปริญญาณ ภิกขุ. 2534. อ้างถึงใน สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา. 2547 : 62) กล่าวไว้ว่า

“ชะนู คันท่าด้วยไม้ไผ่ ใบชะนูใช้ใบตาล แผ่นเงินหรือแผ่นทองแดงมัดใบชะนูทั้งสองข้างติดกับเชือกไหม เชือกข้างหนึ่งมัดติดกับสายชะนู เมื่อมัดสายชะนูเข้ากับคันทันแล้ว จะมีรูปเหมือนพระจันทร์ข้างแรม ใช้ติดหัวว่าว ในเวลาเก็บเกี่ยวฟังเสียงชะนูว่าวแล้ว จะวิเวกวังเวงใจไพเราะเสนาะโสตยิ่งนัก ลืมความเหน็ดเหนื่อยในการนวดตีข้าวได้คืนักแล”

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า มีการจดบันทึกความรู้ที่เกี่ยวกับว่าว เช่น วิธีการเล่น โดยมีประโยชน์ในการส่งเสริมเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับว่าว

การจดบันทึกที่เกี่ยวกับว่าวสะท้อนให้เห็นสภาพการเล่นว่าวในสมัยก่อน ในวรรณคดี สมัยรัตนโกสินทร์ เรื่อง “พระอภัยมณี” แต่โดยสุนทรภู่ เป็นบทกลอนกล่าวเปรียบเทียบบทรักของ พระอภัยมณีกับนางผีเสื้อสมุทรที่เหมือนกับการต่อสู้ของว่าวปักเป้ากับว่าวจุฬา ดังนี้

“พระฟ้าคำจำจิตพิศवास	ผืนอารมณ์สมพาสทั้งโคกเค็ร่า
การโลกียดีชั่วย่อมนั่วเมา	เหมือนอดข้าวกินมันกันเสปียง
เกิดกุลาคว้าวว่าวปักเป้าติด	กระแจะชิตขากบกระทบเหนียง
กุลาส่ายย้ายหนีดีแก่เอียง	ปักเป้าเหวี่ยงยักแผลและกระแจะชิต
กุลาโคลงไม้สู้อล่องกะพร่องกะแพร่ง	ปักเป้าแทงตละที่ไม่มีผิด
จะแก้ไขก็ไม่หลุดสุดความคิด	ประกบติดตกลมวงลงกลางดิน

(สุนทรภู่. 2520 : 17-18)

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ในบทกวีนี้ ได้พรรณนาสภาพการเล่นต่อสู้ระหว่าง ว่าวปักเป้ากับว่าวกุลา ก็คือว่าวจุฬา สะท้อนให้เห็นว่าวจุฬากับว่าวปักเป้าได้รับความนิยมเล่นกันจนกวี นำมาถ่ายทอดไว้ในวรรณคดี

ในทวาทศมาส วรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น กล่าวถึงการชักว่าวห่างในเดือนอ้ายว่า

“อุตดูว่าวคว้าง	กลางทาว
เห็นว่าวห่างอกปลอม	ว่าวขึ้น
สายทรงปั่นอกทาว	ทรงพื
เห็นละลักชักพิน	พินแดฯ
รเร่ร้ายร้อง	เรียนตรอม
อิงแอกเสียงเรียมแปร	ป่วยไต้
ขอขียนยอยรรตอม	เดียวสวาท
พรายทั่วฟ้าอกไหม้	มาวถวิลฯ
ลมพัดเผยอข่าวด้วย	ลมเฮย
ลมแล่นรับขวัญบิน	ป่าไต้
เรียมรักร้ายยังเลย	ลาญสวาท
สารส่งว่าววานให้	แม่มาฯ
ว่าวรับข่าวแล้วว่าว	บินวน
ลมส่งสายทรงพา	ว่าวหว่าย
เรียมฟ้าข่าวนุชฉงน	ไฉนอยู่
ว่าวบอกสารหน้าย	แสบทรงฯ”

(โคลงทวาทศมาส. ม.ป.ป. อ้างถึงใน วรรณกรรมสมัยอยุธยา.

2537 : 96-97)

จากข้อมูล เห็นได้ว่า ในสมัยอยุธยา มีการเล่นว่าวชนิดหนึ่งชื่อ ว่าวห่าง ได้รับความนิยมเล่นกันในเดือนมกราคม ซึ่งตรงกับที่เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ ทรงนิพนธ์ไว้ในนิราศธารโศกกว่า ว่าวห่างได้รับความนิยมเล่นกันในเดือนอ้าย ดังนี้

“เดือนอ้ายผายกรุงท้าว	พิธีว่าวกล่าวกลแสดง
เดือนนี้พิธีแคลง	กลุ่มทอ้งฟ้าคลารไกล
มฤคเศียรดลมาสกล้า	ลมแรง
ว่าวห่าวพิธีแสดง	แหล่งหล้า
เรียกชื่อพิธีแคลง	โดยที่
สาวส่งขึ้นลอยฟ้า	ร้ายร้อยคะนึ่งสาว”

(ว่าว : การเล่น. 6084)

จากข้อมูล เห็นได้ว่า กวีกล่าวไว้ว่า ว่าวนำมาใช้เป็นสื่อรักในสมัยอยุธยา ว่าวห่าวจึงเป็นว่าวเก่าแก่มาของไทย

นอกจากที่กล่าวมา ยังมีข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า ว่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับจิตรกรรมไทย มีการวาดภาพว่าวในจิตรกรรมฝาผนังในสถานที่หลายที่เช่น วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ พระอุโบสถวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร พระอุโบสถหลังเก่าวัดหน้าพระธาตุ (วัดตะคุ) อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา และ พระอุโบสถวัดมัชฌิมาวาส จังหวัดสงขลา รูปภาพเหล่านี้แสดงให้เห็นการเล่นว่าวนิยมเล่นกันในประเทศไทยอย่างแท้จริง

ภาพที่ 33 ว่าวในจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร

ที่มา : “ประโยชน์ของว่าวในด้านต่าง ๆ” ม.ป.ป. : ออนไลน์.

ภาพที่ 34 ว่าวในจิตรกรรมฝาผนังวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : “ประโยชน์ของว่าวในด้านต่าง ๆ” ม.ป.ป. : ออนไลน์.

นอกจากนี้ ยังมีเนื้อเพลงต่าง ๆ ได้พูดถึงว่าว เช่น ในเนื้อเพลง “ว่าวขาดลม” ดังนี้

“ชีวิตยามมีนี่ดังคล้ายว่าว ลอยเหินลมกลางหา
เมื่อบางครั้งวเล่นลมเรียงหลง แต่ยามกรรมเคราะห์ที่มาเจาะจง
ลมพัดขาดลง ว่าวเอยเจ้าคงต้องร่วงดิน

โชคชะตาของคนย่อมเวียนเปลี่ยนวน สับสนมมีมีวันสิ้น
แต่ดวงดาวนั้นยังรุ่งริน ความสูญสิ้นย่อมมีทุกตัวบุคคล

ชีวิตคนเราที่เขลาพลังพลาค เป็นเพราะประมาทอาจจะ
พาให้ต้องอัปจน หากหลงลืมนี้ก็รู้สึกตน จะต้องอัปจนไม่พ้นเป็น
ว่าวที่ขาดลอยลม”

(สารานุกรมเพลงรักอมตะ. 2537 : 485)

ใน “เพลงเย็นลมว่าว” บันทึกเสียงครั้งแรก พ.ศ. 2492 ร้องโดย วินัย จุลละบุษปะ
คำร้องโดย แก้ว อัจฉริยะกุล ทำนองโดย เอื้อ สุนทรสนาน เนื้อเพลงมีว่า

“เย็น ยามเมื่อเย็นลมว่าว
ปัดลมร้อนผ่าว เป่าลมที่หนาวไปสิ้น
ร่มเย็นทั่วทุกถิ่น
บนแผ่นดินสายลมรำเพยทั่วไป
เย็น เย็นเพราะลมโชยเฉื่อย
จิตใจหายเหนื่อย ด้วยลมขโลมจิตใจ
ว่าวน้อยลอยลม
ฉันทลอยรื่นรมย์
ยิ่งชมยิ่งคิดไปได้
สามลมชื่นใจ

ว่าวลอยเหลิงไปเกลื่อนตา
ดู ดูเหมือนว่าวเรียงราย
จู่หากว่าสายปีกเป่าเจ้าย้ายเรียงราย
ยิ่งดู ดูเหมือนว่า เจ้าจู่หากว่าไป ไม่มีผ่อนเบา
หลง ความคะนองเพลินพล่าม
จิตใจเหิมห้าม จูโจมเพราะความโฉดเขลา
โฉบฉวยกรายมา เตี้ย เตี้ย จูหา กลับมาติดเหนียงปีกเป่า
ฝืนตัวฉุดเอา ยิ่งพันรัดเข้าแน่นตัว
โอ ความรักเราเหมือนว่าว
ว่าวลอยหาญห้าว ดังคราวที่รักเกลือกกลัว
ไม่ดู ดีหรือชั่ว ใจมีดมัว เพราะรักพันพัวติดตรา
แม้ ใครคะนองลองเล่น
อวดดีถือเด่นจะเป็นเหมือนเช่นจู่หา
ลุ่มหลงเรียงใจ หลงเข้าบ่วงไป ก็ควรให้สมน้ำหน้า

ช้ำในอุรา ต้องกินน้ำตาร่ำไป
 แม้ คนคะนองเองแล้ว
 จัดเจนเสียเปล่า ก็ยังโง่เขลาไปได้
 พุด มาจริงหรือไม่
 ใครต่อใครเข้าใจตายไปมากครั้น
 ขอ จงคะนึ่งดูบ้าง เล่ห์เหลี่ยมหลายอย่างต้องตรงทุกทางให้ทัน
 ว่าวเหลิงเริงลม หลงต้องปานคม
 ขาดลอยหล่นผลอยไปนั้น
 รักเราเช่นกัน หมั่นคอยระวัง เกิดเอย”

จากข้อมูลข้างต้น เห็นได้ว่า เนื้อเพลงเย็นลมว่าวสอนให้คนไม่ประมาทหรือหลงระเรีงแบบว่าวจุฬาที่กำลังจะชนะ เป็นบทเพลงที่มีความหมายให้คนมีสติสัมปชัญญะโดยเฉพาะในเรื่องของความรัก ว่าวยังเป็นสื่อที่แสดงถึงความคิดความรู้สึกของคน แต่ไม่ใช่แค่เป็นของเล่นหรือกีฬาเท่านั้น จากการบันทึกเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับว่าว สะท้อนให้เห็นว่าวกับชีวิตคนไทยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

4) ส่งเสริมการพัฒนาของวัฒนธรรมทางด้านภาษา

เนื่องจากวัฒนธรรมการเล่นว่าวอยู่ในวิถีชีวิตชาวไทยอย่างแนบแน่นมาช้านาน จึงเกิดคำพูด เกิดสำนวนที่ใช้อธิบายเปรียบเทียบสถานการณ์ต่าง ๆ หลายสำนวน เป็นวัฒนธรรมทางภาษาใช้อุปมาอุปไมย อุปลักษณ์ ฯลฯ เช่น

สุดสายปาน คือ การปล่อยว่าวไปจนหมดสายปาน ยังมีอีกความหมายคือเปรียบเทียบกับผู้ปกครองหรือบิดามารดาที่เลี้ยงเด็กปล่อยตามใจจนไม่สามารถจะควบคุมได้หรือในทางเศรษฐกิจ หมายถึงลงทุนจนหมดแล้ว ในขณะที่คำว่า สายปานยาว หมายถึง ยังมีทุนอีกมากมาย

วังรอก มาจากการแข่งขันว่าวพั่น ต้องอาศัยลูกมือช่วยวังรอกดึงหรือผ่อนสายปานว่าว ยิ่งว่าวกำลังเข้าที่ค้ำชันจะแพ้ชนะกัน คนวังรอกว่าวจะซูลมุนเหนียวหนัก ไม่ได้หยุดเลย อีกความหมายหนึ่งคือ คนที่ทำงานตัวคนเดียวหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน

ว่าวเหลิง หรือว่าวติดลม คือ อาการของว่าวที่ลอยตัวอยู่ในชั้นลมซึ่งพัดแรง มีอีกความหมายคือ การพูดหรือทำอะไรที่เพลินจนลืมหูไม่ได้

ลมเสีย คือลมไม่พัด ทำให้ว่าวไม่ขึ้น อารมณ์ของผู้เล่นว่าวพลอยหงุดหงิดใครมาพูดจาเหยียดเย้าก็อารมณ์เสียได้ง่าย

เข้าปั้ง คือ อาการที่ว่าวปักเป้าติดสายปานจุฬาจนกระดิกไม่ไหว ปัจจุบันใช้ในเมื่อเหตุการณ์เข้าที่ค้ำชัน แก้ไขไม่ได้เช่นกัน เป็นสำนวนที่คนไทยรู้จักกันดีว่า หมายถึง เข้าคุก ถูกจองจำเหตุ

จากข้อมูลข้างต้น เห็นได้ว่า การเล่นว่าวได้รับความนิยมในประเทศไทย จนเกิดเป็นสำนวนที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

4.1.4 ด้านเศรษฐกิจ

ในหนังสือของพระยาภิรมย์ภักดี (บุญรอด เศรษฐบุตร) ได้ชี้ให้เห็นว่า ในสมัยสุโขทัย ประเทศจีนกับประเทศไทยได้แต่งราชทูตสื่อสารกัน และกระดาษที่ทำวาวของไทยซื้อมาจากประเทศจีน ซึ่งสะท้อนให้เห็นประเทศไทยกับประเทศมีความสัมพันธ์กันในด้านเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ มีกิจกรรมการแข่งขันวาวจัดขึ้นทุกปี ประเพณีการเล่นวาวได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวสนใจให้มาชมการแข่งขัน การเล่นวาวจึงเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอีกทางหนึ่ง

4.1.5 ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การทำวาวใช้วัสดุที่ง่าย ๆ วาวเป็นเครื่องเล่นที่มีรูปต่าง ๆ มีไม้เบา ๆ เป็นโครง แล้วปิดด้วยกระดาษหรือผ้าบาง ๆ ปลอยให้ลอยขึ้นไปในอากาศ โดยมีเชือกหรือป่านยึดไว้ นอกจากนี้ ลมเป็นสิ่งที่สำคัญในการเล่นวาว ประเทศไทยตั้งอยู่ทวีปเอเชีย มีท้องฟ้าแจ่มใส มีสายลมพัด เมื่อมีลมเคลื่อนที่แรงมากพอที่จะยกน้ำหนักวาวขึ้นสามารถส่งวาวให้ขึ้นไปลอยในอากาศได้ การเล่นวาวได้จึงได้เผยแพร่ไปทั่วประเทศ

เนื่องจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมในแต่ละภาคของไทยมีความแตกต่างกันทำให้รูปแบบวาวที่นิยมเล่นของแต่ละภาคแตกต่างกัน เช่น ในภาคกลางนิยมเล่นวาวจุฬาวาวปักเป้า ภาคใต้นิยมเล่นวาวควาย ในภาคเหนือ นิยมเล่นวาวอีลุ่ม โดยลักษณะวาวแต่ละภาคมีลักษณะแตกต่างกันอย่างสัมพันธ์กับภูมิศาสตร์ เช่น วาวควายที่มีลักษณะขนาดใหญ่ แต่เนื่องจากมีสายลมที่ดี จึงสามารถให้ลอยขึ้นได้ ในทางตรงข้ามสังเกตว่าในภาคเหนือ ซึ่งสภาพภูมิศาสตร์มีลานโล่งน้อยกว่าภาคกลาง มีขนาดเล็กกว่า และยังมีหางมาช่วยวาวลอยขึ้น ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่า ความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งจึงต้องรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้ดี เพื่อได้เล่นวาวในต่อมา

4.2 คุณค่าของการเล่นวาวในสังคมจีน

4.2.1 ด้านการเมือง

1) การเล่นวาวสะท้อนให้เห็นสภาพการปกครอง

ในสมัยราชวงศ์ถัง ตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงประชาชนทั่วไปนิยมเล่นวาว เพราะที่บ้านเมืองสงบสุข แต่ในสมัยราชวงศ์หยวน เป็นยุคสมัยที่การเล่นวาวมีการพัฒนาช้า คนที่เล่นวาวมีน้อยลง เนื่องจากในสมัยนี้ หลังจากกุบไลข่านสิ้นพระชนม์ คนชั้นมองโกลได้กดขี่ชาวจีนอย่างรุนแรง จนเกิดกบฏ และสะสมกองกำลังทหารหรือกลุ่มต่อต้านขึ้น ช่วงปลายราชวงศ์หยวนจูหยวนจางได้ปราบปรามกลุ่มต่าง ๆ และขับไล่ราชวงศ์หยวนออกไปจากแผ่นดินจีนได้สำเร็จ เนื่องจากสังคมไม่สงบ ชีวิตประชาชนยุ่งยาก จึงไม่มีคนสนใจเล่นวาว และเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวาวในสมัยนี้จึงไม่ค่อยมีการเล่นวาวจึงสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมกับการปกครองในแต่ละยุคสมัยได้ (“中国风筝的来历” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

2) การใช้ประโยชน์วาวในสงคราม

ชาวจีนรู้จักการใช้ประโยชน์วาวในทางด้านทหารกันมาประมาณ 2000 กว่าปีแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของชาวจีนในสมัยก่อน สรุปรูปเหตุการณ์ต่าง ๆ ของวาวที่ใช้ในสงครามได้ดังต่อไปนี้การใช้วาวเพื่อการยกผู้สังเกต มีบันทึกในหนังสือ “ซวน จื่อ บิน ฟา (孙子兵法 sun zi bin

fa)” ซึ่งเป็นหนังสือบันทึกเรื่องราว ที่เกี่ยวกับสงคราม ได้กล่าวว่า มีการใช้ว่าวยกผู้สังเกตรขึ้นในอากาศ เพื่อสอดส่องความเคลื่อนไหวของกองทัพข้าศึก (“风筝的用途” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

การใช้ว่าวในการวัดความยาว มีตำนานกล่าวถึงเมื่อ 169 ปี ก่อน ค.ศ. นายพลจีน ชื่อ ฮั่น ฉิน (Han xin) ใช้ว่าวในการวัดความยาวของระยะทางระหว่างกองทัพของเขากับกำแพงเมืองศัตรู เพื่อใช้กะระยะของการขุดอุโมงค์เข้าไปโจมตีศัตรูทางใต้ดิน (“中国风筝的来历” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

การใช้ว่าวช่วยส่งข่าวในสงคราม เมื่อ 202 ปี ก่อน ค.ศ. แม่ทัพของราชวงศ์ฮั่น ชื่อ หลิวปัง ถูกกองทัพของราชวงศ์ฮูปิดล้อม จึงส่งว่าวขึ้นท้องฟ้าในเวลากลางคืน ติดอุปกรณ์ที่ทำให้เกิดเสียงดัง กองทัพข้าศึกคิดว่าเป็นเสียงเตือนจากสวรรค์ จึงถอยทัพกลับบ้าน (“中国风筝的来历” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

ในหนังสือ“หวู่ เป๋ย จื่อ จวิน จื่อ ฉิง (武备志·军资乘 wubeizhi-junzicheng)” ได้กล่าวว่า ในสมัยราชวงศ์หมิงมีใช้ดินปืนผูกติดไปกับว่าวแล้วจุดไฟตามสายป่านใส่ฝ้ายข้าศึก (“风筝的用途” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

จากข้อมูลข้างต้น เห็นได้ว่า ประเทศจีนยังไม่รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คนจีนมีความขัดแย้งระหว่างเผ่าพันธุ์ มีการแผ่อำนาจ เอาชนะศัตรู ด้วยกำลังกองทัพรุนแรง และใช้ว่าวเป็นเครื่องมือในการทำสงครามกัน

3) ส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ

ว่าวจีนมีความเกี่ยวข้องกับกิจการต่างประเทศตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง หลังจากว่าวได้รับความนิยมในประเทศจีน ทั้งยังได้ค่อยๆ ถูกนำไปเผยแพร่ในเกาหลี ญี่ปุ่น มาเลเซียและประเทศเอเชียอื่น ๆ และต่อมาได้แพร่หลายไปยังทวีปยุโรปและทวีปอเมริกา เป็นต้น

เมื่อ ปี พ.ศ. 2501 ภาพยนตร์เรื่อง ว่าว ได้สร้างขึ้นด้วยความร่วมมือของประเทศจีน กับประเทศฝรั่งเศส ภาพยนตร์เรื่อง ว่าว ได้เล่าถึง เด็กฝรั่งเศสคนหนึ่ง ชื่อ bialuo ได้เก็บว่าวจีนตัวหนึ่ง แล้วฝันว่า ได้ไปหาเจ้าของของว่าวตัวนั้นในปักกิ่ง โดยได้แสดงให้เห็นความปรารถนาในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและเข้าใจวัฒนธรรมเช่นกันและกันของเด็กทั้งสองประเทศ ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับความนิยมจากคนทั้งสองประเทศ (“中国风筝的来历” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

จากข้อมูลข้างต้น เห็นได้ว่า วัฒนธรรมการเล่นว่าวได้แพร่หลายไปประเทศอื่น ๆ เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น มาเลเซีย เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็ย่อมจะได้รับวัฒนธรรมจากประเทศเหล่านี้ จึงช่วยเสริมวัฒนธรรมทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนกัน และเป็นทางอย่างดีที่ส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

4.2.2 ด้านสังคม

1) ว่าวมีประโยชน์ใช้ในการสื่อสาร

ว่าวมีความสัมพันธ์กับชีวิตคนจีนอย่างลึกซึ้ง ว่าวเคยถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือที่แสดงความรักโดยผ่านการสื่อสารผสมกับการเสี่ยงทาย ดังมีเรื่องหนึ่งของจีนชื่อ “风筝说 Feng Jing Xue” ในสมัยราชวงศ์ชิง แปลเป็นภาษาไทยได้ความว่า

“มีผู้หญิงสองคนเป็นที่นั่งกันได้เขียนบทกวีอยู่บนว่าว แล้วปล่อยว่าวไป พอตีมีผู้ชายสองคนผ่านไป เห็นว่าวสองตัวนั้น

ต่อมาผู้ชายทั้งสองคนก็เลยไปขอแต่งงาน ในที่สุดทั้งสองคู่ก็ได้แต่งงานอย่างมีความสุข”

(“风筝的故事 ตำนานว่าวจีน” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

จากข้อมูล เห็นได้ว่า ว่าวเคยใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารถึงความรัก ซึ่งสะท้อนว่าทั้งคนไทยและคนจีนก็เห็นว่าว่าวมีประโยชน์ในการสื่อสาร การสร้างครอบครัวไม่คลุมถุงชน

2) การเล่นว่าวมีประโยชน์ต่อสายตาเด็ก

ว่าวเป็นกีฬาชนิดหนึ่ง เล่นเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ส่วนข้อมูลของจีนในหนังสือเรื่อง “ย่าน จิง ช่วย ลือ จี (燕京岁时记 yan jing sui shi ji)” ได้บันทึกไว้ว่า

“儿童放之 (风筝) 空中, 最能清目”

(ถอดตามสำเนียงว่า เอ้อระ ถง ฟ่าง จือ เฟิง เจิง คง จวง, เจว้ย เหนิง ชิง มู)

แปลความว่า การเล่นว่าวมีประโยชน์ต่อสายตาเด็ก ช่วยปรับปรุงวิสัยทัศน์

แสดงให้เห็นว่า ในสมัยราชวงศ์ชิง คนจีนได้ยอมรับกิจกรรมการเล่นว่าวเป็นกีฬาชนิดหนึ่งและมีประโยชน์ในการส่งเสริมสุขภาพตา คือ ช่วยปรับปรุงการมองเห็นของเด็ก จากการเคลื่อนที่ของว่าวในอากาศ สังคมที่ใหญ่ดูแลเลี้ยงดูด้กด้วยความรักและเอาใจใส่ แสดงถึงครอบครัวอบอุ่น

3) ว่าวมีประโยชน์ใช้ในด้านประมง

ในประเทศจีน ว่าวมีประโยชน์ใช้ในด้านประมง ตามที่ พงศาล มีคุณสมบัติ (2554 : 236) ได้กล่าวว่า

“ชาวจีนเฉลียวฉลาดอย่างที่สุดในการใช้ว่าวเสมอ พวกเขาพัฒนาเทคนิคการใช้ว่าวในการตกปลา โดยการผูกตะขอของขอลและเหยื่อติดกับว่าวและปล่อยลอยออกไปจากเรือสู่กลางแม่น้ำกว้างหรือทะเลสาบ และหยุดอยู่ในระยะที่พ้นจากเงาเรือพอสมควรเพื่อหลอกล่อแม้กระทั่งปลาที่ฉลาดที่สุด”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า ว่าวมีประโยชน์ใช้ในการตกปลาเพื่อการเลี้ยงชีวิต แสดงให้เห็นว่า การเล่นว่าวมีความสัมพันธ์กับชีวิตคนจีนอย่างใกล้ชิดกัน

4) สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมจีน

วัฒนธรรมการเล่นว่าวมีความสัมพันธ์กับชีวิตคนจีนอย่างแนบแน่น ในสมัยแรก ๆ ว่าวได้ประดิษฐ์ขึ้นเป็นเครื่องมือที่ใช้ในสงคราม ต่อมาในสมัยสังคมสงบสุข ว่าวเริ่มใช้เป็นของเล่นเพื่อความสนุกสนาน ในปัจจุบันนี้ ว่าวกลายเป็นกีฬาและออกแสดงในกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ว่าวในสมัยนี้ยังได้รวมศิลปกรรมพื้นบ้านต่าง ๆ ให้ว่าวได้มีรูปแบบประณีตขึ้น ชาวจีนนิยมใช้ประโยชน์ว่าวในด้านการตกแต่งบ้าน แต่ละยุคสมัยมีการใช้ประโยชน์ว่าวไม่เหมือนกัน ดังนั้น จากการใช้ว่าวสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

4.2.3 ด้านวัฒนธรรม

1) สะท้อนให้เห็นความเชื่อต่าง ๆ ของคนจีน

1.1) การเล่นว่าวช่วยตัดความทุกข์

ในประเทศจีน การเล่นว่าวได้เผยแพร่ในระดับพระมหากษัตริย์มาจนถึงประชาชนทั่วไป การเล่นว่าวเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมมาก ดังนั้น จึงมีความเชื่อกันว่า ในช่วงเวลาเทศกาลเซ็งเม้ง การเล่นว่าวให้สูงและไกล แล้วตัดสายตามตัดความชั่ว เป็นการปลดปล่อยความทุกข์

ชาวจีนเชื่อว่า วันที่ 9 ของเดือน 9 เป็นวันว่าว การเล่นว่าวในวันนี้ เป็นการปลดปล่อยปีศาจหรือสิ่งชั่วร้ายที่อาจจะมาทำร้ายเจ้าของว่าว และว่าวเป็นสัญลักษณ์ของเด็กใหม่ในครอบครัว ตามที่ ปริณญา สุขจิต และบุญชัย ใจสะอาด (2530 : 4) กล่าวว่า

“ในประเทศจีน ชาวจีนถือว่าวันที่ 9 ของเดือน 9 ทุกปี เป็น วันว่าว ในวันนี้จะทำรูปร่างว่าวต่าง ๆ อย่างสวยงามและชักเล่นทั่วประเทศ บางครั้งว่าวแต่ละตัวถูกสมมติว่า เป็นการปลดปล่อยปีศาจหรือสิ่งชั่วร้ายที่อาจจะมาทำร้ายเจ้าของว่าว นอกจากนั้นยังมีประเพณีประจำครอบครัว คือ ผู้กว่าวรูปปลาไว้ที่ลานบ้านเพื่อแสดงว่ามีเด็กเกิดใหม่ในครอบครัว”

จากข้อมูล เห็นได้ว่า คนจีนมีความเชื่อที่เกี่ยวกับผี โดยเชื่อกันว่า การปล่อยว่าวในวันที่ 9 ของเดือน 9 มีประโยชน์ที่ปลดปล่อยปีศาจหรือสิ่งที่ชั่วร้าย

1.2) สะท้อนให้เห็นความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอำนวยการ

ว่าวเป็นภูมิปัญญาของสังคมมนุษย์ เชื่อกันว่าจีนเป็นผู้ประดิษฐ์ว่าวเป็นชาติแรกเมื่อประมาณ 2,000 ปีก่อน สิ่งที่น่าสนใจคือรูปภาพและอักษรในว่าวจีน คนจีนเชื่อกันว่าใช้รูปภาพที่หมายถึงความเป็นสิริมงคลจะได้พรจากสิ่งนั้น ดังนั้นจากรูปภาพต่าง ๆ ของว่าวสะท้อนให้เห็นถึงบุคคลทั่ว ๆ ไปที่มีความหวังในด้านการดำรงชีวิต นอกจากนี้ เนื่องจากรูปภาพเหล่านั้นสะท้อนความคิดความรู้สึกร่องสุขภาพของบุคคลทั่ว ๆ ไป และเต็มไปด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติและประเพณีพื้นบ้าน ดังนั้นว่าวจึงสะท้อนเรื่องราวที่ลึกซึ้ง และได้รับความนิยมโดยทั่วไป รูปภาพที่อยู่บนว่าวมีหลายแบบ แสดงถึงความหมายที่แตกต่างกัน เช่น ขอพร อายุยืนยาว เฉลิมฉลอง สิริมงคล เป็นต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความเชื่อที่เกี่ยวกับขอพร

คนจีนมีความคิดที่จะแสวงหาความสุข นกค่างควาในภาษาจีนเรียกว่า “เปียนฝู” ซึ่งออกเสียงคล้ายกันกับ “เปียนฝู” (遍福 หมายถึง ความว่า มีความสุขถ้วนหน้ากัน) หรือ “เปียนฟู” (遍富 หมายถึง ความว่า ร่ำรวยถ้วนหน้ากัน) ดังนั้นว่าวจีนจึงนิยมเอาลวดลายเป็นเปียนฝูใส่บนว่าว นอกจากนี้ ยังมีนกชนิดหนึ่งที่แสดงถึง พรหรือความสุข ในกระเพาะปัสสาวะของนก จึงเต็มไปด้วยลวดลายเปียนฝู ซึ่งหมายถึงว่า ความสุขอยู่ใกล้ ๆ ความสุขอยู่ข้าง ๆ ตลอด นอกจากนกค่างควา ยังมีปลาทองที่แสดงถึงความหมายที่ดีเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 35 ว่าวเปียนฝู

ที่มา : 春节中国美术馆藏年画、风筝精品展. 2551 : ออนไลน์.

ความเชื่อที่เกี่ยวกับอายุยืนยาว

คนจีนเชื่อกันว่า ต้นสนและนกกระสาได้แสดงถึงความมีอายุยืนยาว เพราะว่ ต้นสนเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งที่เขียวตลอดปี และตามตำนานเก่าแก่ของจีนได้กล่าวว่า นกกระสาเป็นสัตว์ที่ มีอายุหลายพันปี จึงทำให้คนจีนเอาลวดลายต้นสนหรือนกกระสาไว้บนว่ว สะท้อนให้เห็นคนจีนมี ความปรารถนาให้อายุยืนยาว

ภาพที่ 36 ว่ว นกกระสา

ที่มา : 仙鹤童子风筝. 2552 : ออนไลน์.

ความเชื่อที่เกี่ยวกับเฉลิมฉลอง

ว่วที่แสดงถึงการเฉลิมฉลอง อย่างเช่น ว่วที่มีอักษรว่า “สี่ (喜 xi)” คือ ว่วนก สาลิกาตง เป็นนกชนิดหนึ่งที่คนจีนเชื่อกันว่า เมื่อนกสาลิกาตงไปถึงที่ไหน จะมีสิ่งที่ดี ๆ เกิดขึ้นที่นั่น

ภาพที่ 37 ว่ว “สี่ (喜 xi)”

ที่มา : 年画风筝喜迎春. 2551 : ออนไลน์.

ความเชื่อที่เกี่ยวกับศิริมงคล

ว่าวที่แสดงถึงความเป็นศิริมงคลในประเทศจีนมีหลายแบบ อย่างเช่นว่าววงวามังกร หรือว่าวต่าง ๆ ที่มีลวดลายของสัตว์ศิริมงคล

ดังที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ว่าวจินนับเป็นการตกผลึกแห่งเทคโนโลยีและศิลปกรรมอย่างหนึ่งที่มีวิวัฒนาการมายาวนาน ว่าวจินมีรูปแบบที่หลากหลาย และลวดลายที่อยู่บนว่าวมีคุณค่าในด้านการแสดงถึงความเชื่อต่าง ๆ ของคนที่เล่นว่าว นอกจากนี้ ยังมีคุณค่าที่สะท้อนให้เห็นว่าจีนเป็นสิ่งคมนิยมใช้ตัวอักษรมานานแล้ว จึงปรากฏตัวอักษรจีนบนว่าว ส่งผลให้เกิดการสืบทอดมาจนปัจจุบัน

2) ช่วยส่งเสริมรักษาประเพณี

เสน่ห์ของว่าวจินได้ดึงดูดความสนใจของคนเล่นว่าวในสถานที่ต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น เทศกาลว่าวระหว่างประเทศ โดยจัดที่เมืองเหวยฟางแห่งมณฑลซานตง และได้พัฒนามาเป็นเทศกาลว่าวระหว่างประเทศที่ยิ่งใหญ่ที่จัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนทุกปี นอกจากนี้ เมืองเหวยฟางได้สร้างพิพิธภัณฑ์ว่าวที่ใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งได้สะสมและจัดแสดงว่าวงามพิเศษต่าง ๆ ทั้งของจีนและนานาชาติ ทั้งว่าวโบราณและว่าวปัจจุบันเป็นจำนวนมาก

3) ช่วยเผยแพร่ความรู้

การจดบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับว่าวเป็นหลักฐานที่ได้พรรณาสภาพการเล่นว่าวในแต่ละยุคสมัย ในประเทศจีน การจดบันทึกหรือหนังสือที่เกี่ยวกับว่าวมีไม่มากนัก เช่น การเล่นว่าวในสมัยก่อนโดยจากบทกวีหรือบทความต่าง ๆ ในหนังสือเรื่อง “เหวย เซียน จื่อ (潍县志 wei xian zhi)” ได้กล่าวว่

“清明，小儿女作纸鸢，秋千之戏，纸鸢其制不一，于鹤燕蝶蝉各类之外，兼做种种人物，无不惟妙惟肖，奇巧百出。”

(ถอดตามสำเนียงว่า ซิง หมิง, เสี่ยว เอ้อะร จว้อ จื่อ ยวน, ชิว เซียน จื่อ ซี, จื่อ ยวน ฉี จว้อ ปู้ ยี, อวี ฮื่อ ยาน แต่วะ ฉาน เกื่อ เล่วย จื่อ ไ่ว่ว, เจียน จว้อ จว่ง จว่ง เทริน วู หู ปู้ เหวย เมี่ยว เหวย เซียว, ฉี ฉีเยว ป่าย ซู)

แปลเป็นภาษาไทยว่า ในเทศกาลซิ่งเม้ง เด็กชายหญิงนิยมทำว่าว และว่าวที่ทำมีหลากหลายชนิด นอกจากมีลวดลายสัตว์ต่าง ๆ ยังมีลวดลายแบบคน

ภาพเหล่านี้ได้วาดเอาบุคลิกลักษณะอันฉลาดเฉลียวปราดเปรียวมีชีวิตชีวา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าว่าวได้รับความนิยมในประเทศจีนอย่างมาก และแสดงให้เห็นประเทศจีนที่มีเทคนิคการทำว่าวที่ยอดเยี่ยม

นอกจากนี้ ยังมีบันทึกที่ได้กล่าวถึงการค้าขายว่าว นักกวี 裴星川 pei xing chuan (เผย ซิง ชวน) ได้กล่าวว่

“风筝市在东城墙，购选游人来去忙，花样翻新招主顾，双双蝴蝶鸢成行”

(ถอดตามสำเนียงว่า เฟิง เจิง ชื่อ จ้าย ตง ฉิง ฉีเยง,
โก้ว เสวี่ยน โหยว เหริน หลาย ชวี หมาง, ฮวา ย่าง ฟิน ชิน เจวา
จู่ กู่, ชวง ชวง หู แต่วะ ยวน ฉิง หาง)
แปลเป็นภาษาไทยว่า ตลาดที่ขายวาวทางผนังด้านตะวันออก ลูกค้าเดินไป ๆ มา ๆ
เพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนวาวที่ดี ๆ แต่ส่วนใหญ่ชอบวาวที่มีรูปแบบใหม่ๆ โดยเฉพาะวาวผีเสื้อขายดีมาก
จากตัวอย่างที่กล่าวมา ได้สะท้อนให้เห็นสภาพการจัดกิจกรรมค้าขายวาวในเมืองเหวย
ฟางมณฑลซานตงที่ยิ่งใหญ่ในสมัยโบราณ

4) ส่งเสริมการพัฒนาของวัฒนธรรมทางด้านภาษา

วัฒนธรรมการเล่นวาวในประเทศจีนมีมานานแล้ว มีความสัมพันธ์กันกับชีวิตคนจีน
อย่างใกล้ชิด จึงเกิดคำพูดเกิดสำนวนที่ใช้อธิบายเปรียบเทียบสถานการณ์ต่าง ๆ หลายสำนวน เช่น
“เฟิง เจิง ทวอ เลอะ เสี่ยน (风筝脱了线)” แปลเป็นภาษาไทยว่า สายป่านของวาว
หลุดจากมือ มีความหมายว่า อยู่ในสถานการณ์ที่อันตรายมาก

“ฝ่าง ดิง ช่าง ฟ่าง เฟิง เจิง (房顶上放风筝)” แปลเป็นภาษาไทยว่า ปล่อยวาวบน
หลังคาบ้าน หมายถึงอยู่ในชายภูมิที่ดีกว่าหรือมีพื้นฐานที่ดีกว่าคนอื่น

“เตี่ยน เซี่ยน ช่าง เตอ เฟิง เจิง (电线上的风筝)” แปลเป็นภาษาไทยว่า วาวที่
พันกันกับเสาไฟฟ้า ยังมีความหมายอีกหนึ่งที่เปรียบเทียบกับเรื่องต่าง ๆ ที่ทำสับสน วุ่นวายอยู่

“หล่า ปา หลิน หลี ฟ่าง เฟิง เจิง (刺笆林里放风筝)” แปลเป็นภาษาไทยว่า วาวที่
อยู่ในป่า ยังมีความหมายอีกหนึ่งที่เปรียบเทียบกับคนที่หยาบ คุยไม่รู้เรื่อง เป็นคนป่า คนดง

“ฉาง เซี่ยน ฟ่าง เฟิง เจิง (长线放风筝)” แปลเป็นภาษาไทยว่า การปล่อยวาวใช้สาย
ที่ยาว ๆ ยังมีความหมายอีกหนึ่งที่เปรียบเทียบการมีเวลามีโอกาสอีกมากกว่า ไม่จำเป็นต้องรีบร้อน
ค่อย ๆ ทำก็ได้ ต่างกับสำนวนไทยว่า สายป่านยาว

“ไซ ฝ่าง จื่อ ฟ่าง เฟิง เจิง (拆房子放风筝)” แปลเป็นภาษาไทยว่า การเล่นวาวจน
รื้อบ้านเรือนยังมีความหมายอีกหนึ่งที่เปรียบเทียบกับแสวงหาความสุขโดยไม่คำนึงถึงครอบครัว
อาจหมายถึงเล่นวาวจนล้มครอบครัว หรือแข่งพนันวาวจนหมดตัว

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การเล่นวาวได้รับความนิยมในประเทศจีนอย่างยิ่ง
จนเกิดเป็นสำนวนที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และบางสำนวนก็ต่างกับสำนวนไทย

4.2.4 ด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านการค้าขาย

สมัยราชวงศ์ซ่งใต้ เริ่มมีวาวขายเป็นสินค้าโภคภัณฑ์ เนื่องจากความต้องการวาวของ
ประชาชนมีมาก จึงก่อให้เกิดการประดิษฐ์วาวเป็นอาชีพ ในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงเป็น
สมัยทองของการเล่นวาว ร้านขายวาวต่าง ๆ จึงเปิดขึ้นมากมาย ในปัจจุบัน วิธีการทำวาวได้พัฒนา
มากขึ้น โรงงานที่ทำวาวเปิดขึ้นเป็นร้อย ๆ เพียงหมู่บ้านหยาง เจีย ปู่ (杨家埠 Yangjiabu) เป็นที่ทำ
วาวที่มีชื่อเสียง เมืองเหวยฟางก็ได้ทำวาวถึงหนึ่งแสนตัวต่อปี นอกจากนี้ วาวจีนยังถูกนำไปขายที่
ต่างประเทศด้วย ซึ่งจึงได้ส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศจีน ในขณะเดียวกัน ยังมี
ประโยชน์ที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ใกล้ชิดมากขึ้น

2) ด้านการท่องเที่ยว

ว้าวเป็นของเล่นหรือเป็นยุทธปัจจัยที่ใช้ในการทำศึกสงคราม แต่เนื่องจากวิธีการทำว้าวได้พัฒนาขึ้น ศิลปหัตถกรรมพื้นเมืองประเภทต่าง ๆ ได้ถูกหลอมรวมเข้าไว้ในกระบวนการผลิตว้าวจีนอย่างกลมกลืน เช่น รูปภาพมงคลและคำอวยพรในช่วงเทศกาลตรุษจีน ศิลปะการตัดกระดาษจีน เป็นต้น ว้าวจึงกลายเป็นศิลปหัตถกรรมชนิดหนึ่งที่มีชื่อเสียงของจีน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ว้าวได้รับความนิยมในประเทศจีน แต่ก็ยังไม่ได้ชี้ให้เห็นว่าคนจีนได้ให้ความสำคัญกับว้าว จนถึง พ.ศ. 2517 รัฐบาลเมืองเหวยฟาง มณฑลซานตง ได้จัดการแข่งขันว้าวนานาชาติขึ้นมาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างชื่อเสียง การเล่นว้าวจึงกลายเป็นการแข่งขัน ซึ่งเทศกาลงานแข่งขันที่เกี่ยวกับว้าวได้พัฒนาขึ้น หลังจากนั้น จะมีการจัดการแข่งขันว้าวนานาชาติในวันที่ 1 เมษายนของทุกปี ทำให้คนจีนเห็นความสำคัญของว้าวมากขึ้น ปัจจุบันยังมีการจัดกิจกรรมการแข่งขันหรือการแสดงการเล่นว้าวในสถานที่หลากหลาย กิจกรรมเหล่านี้ได้รับรู้ในทั่วโลก จึงได้ดึงดูดคนที่สนใจเล่นว้าวมารวมแข่งขันหรือมาชมด้วย ในที่สุดท้ายก็ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวนำรายได้มาสู่ท้องถิ่นและประเทศ

4.2.5 ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีแผ่นดินกว้างใหญ่ แต่ละภาคมีสภาพภูมิศาสตร์แตกต่างกัน โดยมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อกิจกรรมการเล่นว้าว เนื่องจากพื้นที่ที่จัดกิจกรรมการเล่นว้าวจำเป็นต้องเล่นที่พื้นที่ราบเรียบ โลงแจ้ง ซึ่งมีผลที่ดีต่อการเล่นว้าว นั่นก็คือเหตุผลที่อธิบายว่า ทั้งในเมืองปักกิ่ง เมืองเทียนจิน เมืองเหวยฟาง และ เมืองหนานทง สี่ที่นี้เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงในการจัดกิจกรรมการเล่นว้าว สถานที่เหล่านี้อยู่ทางทิศตะวันออก โดยมีพื้นที่ราบเรียบ แต่ในทิศตะวันตกของจีนเป็นพื้นที่ราบสูง จึงไม่ค่อยนิยมเล่นว้าว นอกจากนี้ การเล่นว้าวจำเป็นต้องมีลมที่แรง ในทิศตะวันตกของจีนอยู่ฝ่ายริมทะเล ได้อิทธิพลของสภาพภูมิอากาศลมมรสุม จึงทำให้เมืองปักกิ่ง เมืองเทียนจิน เมืองเหวยฟาง และ เมืองหนานทง ที่มีความเหมาะสมกับการเล่นว้าว พื้นที่ที่โล่งแจ้ง สายลมพัดแรงเป็นข้อสำคัญสำหรับการเล่นว้าว เพื่อให้การเล่นว้าวเล่นได้อย่างทั่วไประยะถึงสามารถสืบต่อได้ จึงช่วยส่งเสริมผู้เล่นและผู้ชมได้สังเกตสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบบริเวณ และเข้าร่วมรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติได้

4.3 ลักษณะร่วมและความแตกต่างระหว่างว้าวไทยและว้าวจีน

ประเทศไทยและประเทศจีนมีความผูกพันและติดต่อกันมาอย่างยาวนานนับแต่สมัยโบราณ ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก (จักรพรรดิฮั่นอู่ตี้) ของจีน โดยมีบันทึกประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชนชาติไทยและที่เด่นชัดก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรสุโขทัยกับจีน นับจากนั้นมา ก็ได้มีการติดต่อค้าขายกันมา และคนจีนได้เข้ามาประเทศไทยพร้อมกับนำวัฒนธรรมจีนมาสู่สังคมไทยควบคู่กันไป

4.3.1 ลักษณะร่วมระหว่างว้าวไทยและว้าวจีน

สรุปลักษณะร่วมระหว่างว้าวไทยและว้าวจีนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ดังนี้

1) ด้านการเมือง

จากข้อมูลที่ศึกษา พบว่า ว้าวสามารถสะท้อนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เพราะจากการบันทึกเรื่องการเล่นว้าวต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นสภาพการเมืองในยุคสมัยต่าง ๆ เช่น ราชสำนักให้

การสนับสนุนเล่นว่าวหรือไม่ มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการเล่นว่าว เป็นต้น นอกจากนี้ ว่าวเคยเป็นเครื่องมือของพระมหากษัตริย์ ไม่ว่าจะในประเทศไทยหรืออยู่ในประเทศจีน ว่าวก็เคยนำไปใช้ประโยชน์ในการทำสงคราม ซึ่งแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของราชสำนัก ปัจจุบันนี้ สังคมสงบสุขจึงไม่ได้ใช้ว่าวในสงคราม แต่เป็นการใช้ว่าวเพื่อการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างประเทศ และแข่งขันหรือเล่นเพื่อความสนุกสนาน เพราะว่าว่าวเป็นเครื่องเล่นที่เล่นได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนา

2) ด้านสังคม

ว่าวไม่ว่าเป็นของเล่นหรือกีฬาหรือศิลปะ มีส่วนทำให้ชีวิตของบุคคลมีความสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งคิดว่าการเล่นว่าวมีความสัมพันธ์กับชีวิตของคนอย่างใกล้ชิด เช่น ว่าวใช้สื่อสารถึงความรัก ว่าวเป็นกีฬาที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ว่าวแสดงถึงการปรับตัวเข้าสู่สภาพเป็นสากล จากการมีหนังสือที่เกี่ยวกับการเล่นว่าว เพื่อให้มาตรฐานอย่างสากล

3) ด้านวัฒนธรรม

ไม่ว่าจะชาวจีนหรือชาวไทยก็มีความเชื่อที่เกี่ยวกับสัตว์ ในประเทศจีน ชาวจีนยกย่องว่า นกเป็นสัตว์ลอยอยู่บนท้องฟ้า เพราะว่าเห็นว่ามันบินบนท้องฟ้าอย่างอิสระ และในประเทศไทย ควายช่วยเหลือทำนา จึงนับถือว่าควาย นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อที่เกี่ยวกับผี ในประเทศจีน เชื่อกันว่า การปล่อยว่าวในวันที่ 9 ของเดือน 9 มีประโยชน์ที่ปลดปล่อยปีศาจหรือสิ่งที่ชั่วร้าย ส่วนในประเทศไทย เชื่อกันว่า การเล่นว่าวคนเป็นสิ่งที่ไม่ดี

4) ด้านเศรษฐกิจ

ว่าวได้รับความนิยมทั้งในประเทศจีนและประเทศไทย เนื่องจากความต้องการว่าวของประชาชนมีมาก จึงก่อให้เกิดการประดิษฐ์ว่าวเป็นอาชีพ ในประเทศไทย มีร้านต่าง ๆ ที่ขายว่าว และในประเทศจีนก็ได้เปิดตลาดขายว่าวตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่ง การค้าขายว่าวได้ช่วยส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันยังส่งเสริมการพัฒนาการทำว่าวด้วย จึงก่อให้เกิดการทำว่าวมีรูปแบบและวิธีการเล่นที่หลากหลาย การส่งเสริมการท่องเที่ยวจากการจัดเทศกาลว่าวไทยและว่าวจีน

5) ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมีอิทธิพลต่อการเล่นว่าว โดยเฉพาะลม เป็นสิ่งสำคัญในการเล่นว่าว ประเทศไทยกับประเทศจีนตั้งอยู่ทวีปเอเชียเหมือนกัน มีท้องฟ้าแจ่มใส มีสายลมพัดแรง ได้ส่งเสริมการเล่นว่าวให้เผยแพร่ไปทั่วประเทศ แต่เนื่องจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มีความแตกต่างทำให้ว่าวในแต่ละภาคมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน เช่น ว่าวไทย แบ่งตามภูมิภาค ได้แก่ ว่าวในภาคกลาง เช่น ว่าวปักเป้า ว่าวจุฬา ว่าวตุ้ยตุ้ย ว่าวหาง ในภาคตะวันออก เช่น ว่าวอีลุ้ม ว่าวหาง ว่าวหัวแตก เป็นต้น

ส่วนว่าวในประเทศจีนก็เหมือนกัน ทิศตะวันออก เนื่องจากได้อิทธิพลของสภาพภูมิอากาศลมมรสุม เป็นพื้นที่ราบสูง มีลมแรง จึงมีเมืองปักกิ่ง เมืองเทียนจิน เมืองเหวฟาง และเมืองหนานทง ที่มีความเหมาะสมกับการเล่นว่าว แต่ในทิศตะวันตกของจีน เป็นพื้นที่ราบสูง จึงไม่ค่อยนิยมเล่นว่าว

4.3.2 ความแตกต่างระหว่างว้าวไทยและว้าวจีน

สรุปความแตกต่างระหว่างว้าวไทยและว้าวจีน ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านรูปแบบและ ลวดลาย และด้านความนิยมและการผลิตว้าว ดังนี้

1) ด้านรูปแบบและลวดลาย

ว้าวที่แตกต่างกันทำให้เห็นวัฒนธรรมที่แตกต่าง ว้าวในประเทศจีนมีหลากหลายชนิด มีว้าวที่เป็นรูปสัตว์ เช่น สัตว์ปีก สัตว์สี่เท้า แมลง และปลา เป็นต้น ว้าวในประเทศไทยมีว้าวจุฬา ว้าวปักเป้า ว้าวอีลุ่ม ว้าวตุ้ยตุ้ย เป็นต้น ว้าวเป็นศิลปะที่แสดงจินตนาการของคนในสมัยโบราณ

ว้าวถือเป็นสิ่งที่แสดงถึงความปรารถนาของมนุษย์ที่อยากจะบินไปขึ้นท้องฟ้า คนจีน มีความเชื่อที่เกี่ยวกับนก เคารพนก เพราะเห็นว่าเห็นนกบินในท้องฟ้าอย่างอิสระ ก็เลยเล่นว้าว ให้ตัวเอง ได้บินบนท้องฟ้าเหมือนนก จึงทำว้าวขึ้น และเล่นว้าวจีนที่โดดเด่นที่สุดคือ ภาพวาดศิริมงคลหรือ อักษรที่มีความหมายเป็นศิริมงคลที่อยู่บนว้าว ภาพวาดศิริมงคลเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีน โดยได้ รวมกับศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งทำให้อว้าวจีนต่าง ๆ มีความประณีตสวยงามขึ้นมาก นอกจากนี้ ยังแสดงถึง ความหวังที่ดีในชีวิต ส่วนว้าวในประเทศไทยก็มีหลายชนิดต่างจากว้าวจีน และรูปแบบว้าวไทย ส่วนใหญ่จะเรียบง่าย

2) ด้านความนิยมและการผลิตว้าว

ปัจจุบันนี้ คนไทยที่ทำว้าวได้น้อยลง และว้าวที่เล่นส่วนใหญ่คือซื้อมา แต่ใน ประเทศจีน เนื่องจากวิธีการทำว้าวได้พัฒนามาก โรงงานที่ทำว้าวเปิดขึ้นเรื่อย ๆ และเพียงหมู่บ้าน 杨家埠 Yangjiabu เมืองเหวยฟางได้ทำว้าวถึงหนึ่งแสนตัวต่อปี นอกจากนี้ ว้าวจีนยังถูกนำไปขายที่ ต่างประเทศด้วย แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมการเล่นว้าวของจีนได้รับความนิยมและแพร่กระจาย มากกว่าว้าวไทย

ดังที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ลักษณะว้าวไทยและว้าวจีนมีทั้งความคล้ายกันและมี ลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ การเล่นว้าวสามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี การเมือง เศรษฐกิจ และสภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของทั้งสองประเทศ ว้าวเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่สามารถนำมาใช้ ประโยชน์ได้หลายด้าน เช่น ใช้เป็นเครื่องมือในทางทหาร เป็นเครื่องมือสื่อสาร การเล่นว้าวเป็น การออกกำลังกายอย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ระบบอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การส่งเสริมสุขภาพ ตา คือ ช่วยปรับปรุงการมองเห็นของเด็กจากการเคลื่อนที่ของว้าวในอากาศ และสิ่งที่น่าสนใจจาก การศึกษาอีกเรื่องคือ ในจีนไม่มีการใช้ว้าวเพื่อเป็นเครื่องกำบังเหมือนในประเทศไทย และไทยไม่มีการใช้ว้าวเพื่อวัตถุประสงค์ระหว่างทาง และใช้ว้าวขนส่งคนขึ้นท้องฟ้าแบบในประเทศจีน โดยจัดตาราง เปรียบเทียบว้าวไทย-ว้าวจีนให้เห็นชัดเจน ดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคุณค่าของว้าวไทย-ว้าวจีน

	ว้าวไทย	ว้าวจีน
คุณค่า	ด้านการเมือง ว้าวเคยถูกนำไปใช้ในสงคราม จากการเล่นว้าวสามารถสะท้อนถึงสภาพการปกครอง การเล่นว้าวช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ มากขึ้น	
	ด้านสังคม 1. สะท้อนถึงปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เช่น ว้าวไปติดสายไฟฟ้า จนเกิดการเสียชีวิต 2. แสดงให้เห็นว่า แรงบันดาลใจของการเล่นว้าวมาจากชีวิตของคน 3. การเล่นว้าวช่วยส่งเสริมสุขภาพต่อร่างกาย 4. นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นชนชั้นต่าง ๆ ของคนในสังคม และการเปลี่ยนแปลงในสิ่ง	ด้านสังคม 1. เป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ระบบอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การส่งเสริมสุขภาพตาคือช่วยปรับปรุงการมองเห็นของเด็กจากการเคลื่อนที่ของว้าวในอากาศการเล่น 2. ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และช่วยให้คนจีนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 3. เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่เป็นสื่อในการช่วยให้มนุษย์มีสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้เป็นอย่างดี
	ด้านวัฒนธรรม จากการเล่นว้าวสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยมีความเชื่อเรื่องผี ว้าวคนเป็นสิ่งที่ไม่มีความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อเรื่องสัตว์ นอกจากนี้ ว้าวยังถูกนำไปใช้ในเสียงทนาย เพื่อขอบ้านเมือง โชคชะตา ว้าวใช้เป็นของแก้บน การจัดกิจกรรมการแข่งขันว้าวต่าง ๆ ช่วยอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม	ด้านวัฒนธรรม จากการเล่นว้าวสะท้อนให้เห็นว่า คนจีนมีความเชื่อที่เกี่ยวกับผี การจัดกิจกรรมการแข่งขันว้าวต่าง ๆ ช่วยอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม
	ด้านเศรษฐกิจ ช่วยส่งเสริมเจริญทางด้านการทำงานเที่ยว	
	ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ช่วยส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ	